

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Andra Kammaren. N:o 35.

Lördagen den 2 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 Mars.

§ 2.

Friherre *J. Nordenfalk*, hvilken anmäldes, i anledning af sin dotters å resa utomlands iråkade svåra sjukdom, hafva måst redan under gårdagen afresa till utlandet, erhöll, på derom ingifven ansökan, ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med denna dag.

§ 3.

Föredrogs Banko-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *J. A. Sjö* (motionen N:o 12), och i hvars syfte Herrar *A. F. Pettersson, Carl Magni, C. I. Bengtsson, Jöns Persson* och *Jonas Jonasson*, samtliga från Kronobergs län, sig förenat, var framställt förslag om inrättandet af ett Riksbankens afdelningskontor i Vexjö för Kronobergs län antingen under de vilkor och bestämmelser, som gälla för afdelningskontoret i Malmö, eller ock andra, som Banko-Utskottet funne lämpliga att föreslå.

Utskottet hade, med anledning af nämnda motion, uti *punkten 1* af förevarande Utlåtande hemställt:

“att i staden Vexjö skall inrättas ett afdelningskontor af Riksbanken för Kronobergs och Blekinge län, afsedt för enahanda slags rörelse, som i Riksbankens öfriga afdelningskontor drifves“.

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Efter uppläsning häraf lemnades ordet på begäran till

Herr Lyttkens, hvilken, förutom Herrar *Evers*, *Söderhjelm* och *Falk*, inom Utskottet anmält reservation mot Utlåtandet, och som nu anförde: Ehuru denna fråga icke kan tillmätas någon större betydelse, anhåller jag likväl att få under några ögonblick taga Kammararens uppmärksamhet i anspråk.

Att Riksbankens verksamhet bör så mycket som möjligt utsträckas till landets olika delar och att detta kan ske genom upprättandet af flera, banken underlydande afdelningskontor, vill jag ingalunda bestrida. Tvärtom anser jag att detta vore till fördel så väl för banken som för allmänheten. Men innan man beslutar sig för en dylik utsträckning af bankens verksamhet, bör en noggrann undersökning hafva försiggått beträffande den ort, der det i fråga satta kontoret lämpligast bör förläggas, och huruvida affärsrörelsen derstädes är af den betydelse, att en sådan åtgärd deraf kan anses vara berättigad. Men att å en viss uppgifven ort upprätta ett afdelningskontor af Riksbanken, blott derföre, att en riksdagsman från samma ort hyser en sådan önskan samt derom väckt motion vid riksdagen, men hvarken han eller Banko-Utskottet, der motionen blifvit tillstyrkt med en enda rösts öfvervigt, förebragt den ringaste utredning af frågan, det vill jag icke vara med om. Bankofullmäktige hafva såsom svar på motionärens framställning yttrat, att de icke kunna finna de af motionären anförda skäl af tidsutdrägt och kostnader vid direkt hänvändande i länefrågor till hufvudkontoret, vara af den betydelse, att de i och för sig kunna utgöra tillräcklig anledning till upprättande af det föreslagna afdelningskontoret. Men fullmäktige hafva tillagt, att de skäl, som föranledde upprättande af ett afdelningskontor i Östersund för Jemtlands län, kunde ega tillämpning äfven i afseende å nu ifrågasvarande afdelningskontor. För min del anser jag det vara ett fullkomligt misstag att påstå, att ensamt det långa afståndet varit orsaken till afdelningskontorets inrättande i Östersund. Härvid gjorde sig gällande helt andra omständigheter. Det utreddes nemligen, att Östersund hade en stor affärsrörelse och att, sedan Östersund fått jernvägsförbindelse med Trondhjem, denna affärsrörelse, som förut gått öfver Sundsvall, skulle komma att öfverflyttas till Trondhjem. Man ansåg alltså nödvändigt att förlägga ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund på det att icke hela penningarörelsen skulle draga sig till Norge och jemtlandingarne i detta afseende blifva beroende af norrmanen. Detta var den hufvudsakligaste orsaken, som bestämde åtminstone mig och gjorde att jag inom Utskottet på det lifligaste arbetade för inrättande af ett afdelningskontor i Östersund. Nu är här fråga om något helt annat. Här är det fråga om att inrätta ett sådant afdelningskontor i Vexjö. Jag ber, utan att vilja på något vis nedsätta staden Vexjö, få säga att denna stad dock har en så ringa affärsrörelse, att intet skäl finnes att dit förlägga ett afdelningskontor. Der finnas visserligen landshöfdinge- och biskopsembete, så att staden väl hyser inom sig ett antal embetsmän, men någon större affärsrörelse i egentlig mening finnes der icke. Den omständigheten att

Smålands hypoteksförening har sitt säte i Vexjö, synes mig icke heller vara ett tillräckligt skäl för att dit förlägga ett afdelningskontor af Riksbanken, ty den affärsrörelse allmänheten med hypoteksföreningen bedriver består hufvudsakligen deri, att man en gång om året skickar sina räntor och amorteringar till föreningen.

Sedermera har Utskottet föreslagit att Blekinge län skulle räknas till det föreslagna afdelningskontorets område, emedan det är närmare derifrån till Vexjö än till Malmö. För min del anser jag det vara högst origtigt att förlägga Blekinge till Vexjökontorets område, emedan, med Skånes stora affärsrörelse, Malmökontoret, derest en del af dess rörelsemedel flyttades till Vexjö, icke vidare skulle blifva i stånd att uppehålla den rörelse det nu har. Af alla dessa skäl anser jag för närvarande det icke vara lämpligt att bifalla motionen. Anser man verkligen att dessa landsdelar äro i behof af ett afdelningskontor, så bör, enligt min åsigt, Jönköping vara den plats, der ett sådant kontor bör förläggas och att Blekinge fortfarande bör tillhöra Malmökontoret. Vi skulle då få ett afdelningskontor i Malmö för Skåne och Blekinge samt ett dylikt i Jönköping för provinsen Småland, men det är för tidigt att derom tala och en noggrann undersökning bör föregå hvarje sådant kontors inrättande.

Det hufvudsakligaste skäl, som fullmäktige och Utskottet anfört, är vidsträcktheten af Malmökontorets nuvarande område och derigenom föranledd svårighet för fullmäktige att ega önskelig och tillräcklig kännedom om de länesökande och deras affärsställning, men jag vill dervid erinra att, fastän man bor i närheten af en person, det icke alltid är sagdt att man har en noggrann kännedom i nämnda hänseende.

Jag yrkar alltså för det närvarande afslag å punkten.

Herr Biesert: Då jag icke är antecknad såsom reservant vid detta betänkande, skulle man kunna tro att jag deltagit i Utskottets beslut, men så är icke förhållandet. Jag stannade deremot i minoriteten, men var på grund af erhållen permission icke närvarande vid betänkandets justering, och kom således icke i tillfälle att låta anteckna mig såsom reservant.

Jag är icke emot att Riksbanken må utsträcka sin verksamhet till landsorten, utan anser tvärtom att Riksbankens utveckling bör gå i denna riktning, men jag kan icke vara med om att Riksbanken skall inrätta afdelningskontor på grund af enskild motionärs framställning. Jag tror nemligen frågan vara af den stora betydhet, att den bör föregås af en noggrann utredning om behovet af afdelningskontor och att de förläggas på sådana ställen, der rörelsen fordrar det, och att man således icke går fortare än att Riksbanken förmår fylla sin uppgift, att understödja penningarörelsen i landsorten. Det är således, som sagdt, icke därför att jag anser att afdelningskontor af Riksbanken icke vidare böra inrättas, utan emedan frågan icke, enligt mitt omdöme, är så utredd, att densamma nu kan af Riksdagen bifallas, som jag motsatt mig densamma.

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

För öfrigt ber jag att få instämna med den föregående talaren såsom skäl för min anhållan om afslag å Utskottets förslag.

Herr Sjö: Det är med anledning af talarens på hallandsbanken, vice ordförandens i Banko-Utskottet yttrande jag ber nu få yttra några ord.

Han nämnde att denna fråga är helt och hållet outredd och att behofvet af ett Riksbankens afdelningskontor i Vexjö ännu icke kan anses till fullo bevisadt.

Att han kunnat yttra något sådant, förvånar mig verkligen, då både han och jag såväl som Banko-Utskottets öfrige ledamöter borde hafva oss bekant att samma fråga icke mindre än tre särskilda gånger förvisats till bankofullmäktige, äfvensom att bankofullmäktige alla tre gångerna tillstyrkt inrättande af ett sådant afdelningskontor, hvarom nu är fråga.

Man kan derföre med skäl fråga den värde talaren, hvilken ytterligare utredning som erfordras? Fullmäktige i Riksbanken tror jag också äro de mest kompetente att utreda saken, emedan de hafva sig väl bekant, dels den affärsrörelse, som drifves på den ort, der ifrågasvarande bankkontor skulle inrättas, och dels om de enskilda bankers verksamhet som finnas der förut. Jag har från Finansdepartementet erhållit dels revisionsberättelser och dels styrelsernas berättelse öfver de enskilda bankernas verksamhet, som till stor del hafva sin rörelse inom den ort nu föreslagna riksbanksafdelningskontor skulle förläggas, och tror, att dessa siffror tala.

Då man får veta hvilken verksamhet Smålands och Skånes enskilda banker haft på senare åren inom den ort, der nu blifvit ifrågasatt att Riksbanken skulle förlägga ett afdelningskontor, tror jag icke man bör draga i betänkande att bifalla hvad Banko-Utskottet här tillstyrkt.

Så visar Smålandsbankens senaste revisionsberättelse en kassaräkning af 190,329,853 kronor 80 öre. År 1879 utgjorde summan 233,304,415 kronor 75 öre och generalsammandraget år 1880 352,856,861 kronor 29 öre samt för 1879 431,329,541 kronor 97 öre.

I Skånes enskilda bank utgjorde kassaräkningen år 1879 enligt styrelsens berättelse icke mindre än 675,224,427 kronor 74 öre.

Då man nu vet att dessa banker hafva sin mest inkomstbringande rörelse just inom de län, der det ifrågasvarande afdelningskontoret af Riksbanken föreslagits skola inrättas, tror jag icke många skola draga i betänkande att nu bifalla Utskottets hemställan.

Vi minnas att förlidet år, då Riksdagen beslöt inrätta ett afdelningskontor af Riksbanken i Östersund, så var detta beslut föranlett af enskild motionärs derom väckta förslag. Samma person, som nu reserverat sig mot Utskottets hemställan i sådant syfte, reserverade sig likväl icke då, ehuru ej heller någon vidare utredning i frågan vid detta tillfälle åvägbragtes. Motionären i ämnet uppgaf då den förmodade omsättningen till omkring 19 millioner om året, men här kan jag visa att omsättningen uppgår till hundratals millioner. Såsom

jag redan förut nämnt, tror jag att man sålunda icke bör tveka att bifalla hvad Banko-Utskottet här föreslagit.

Det är äfven en annan sak, hvarom jag ber få erinra, nemligen att de enskilda bankerna icke numera få utgifva femkrone-sedlar, utan att denna rätt numera tillkommer endast Riksbanken. Privatbankerna intressera sig därför icke heller, såsom naturligt är, att sprida dessa sedlar i penningörelsen, och jag tror därför att det är Riksdagens och bankofullmäktiges ovilkorliga skyldighet att tillse, att dessa mindre sedelvalörer blifva spridda kring hela landet. Detta är visserligen ett ytterligare skäl att bifalla Banko-Utskottets förslag.

Genom inrättandet af afdelningskontor inom flera delar af riket skulle Riksbanken för öfrigt kunna undvika förluster vid många tillfällen, enär styrelserna för dessa afdelningskontor naturligtvis bättre än fullmäktige känna de lånesökande, som ofta kunna bo på 50 till 70 mils afstånd från hufvudkontoret.

Vi se ju nu huru Riksbanken oupphörligt måste afskrifva stora summor på sitt förlustkonto just därför att fullmäktige icke egt tillräcklig kännedom om de personer, till hvilka lån utlemnats. För öfrigt får jag säga att, om Riksdagen nu beslutar i öfverensstämmelse med hvad i min motion föreslås, kommer detta att lända till gagn icke allenast för den ort jag tillhör utan för hela landet, enär Riksbanken derigenom till stor del kommer i åtnjutande af de inkomster, som de enskilda bankerna der förut haft, samt allmänheten kommer att få de fördelar som Riksbanken i de flesta fall lemnar billigare och bättre än de enskilda bankerna, såsom vid diskonterande af vexas, upptagande af lån och deponerande af penningar.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag vänligen att Kamraren täcktes bifalla Utskottets hemställan, viss som jag är att ett sådant beslut skall lända till fäderneslandets väl.

Herr C. I. Bengtsson: På skäl som af motionären, bankofullmäktige och Banko-Utskottet anförts yrkar jag bifall till motionen, och jag hoppas Kamraren så mycket hellre måtte bifalla densamma, som den utredning, motionären nyss lemnat, har lika goda skäl för sig som den som gjordes då Riksdagen i fjor beslöt inrättandet af ett dylikt afdelningskontor af Riksbanken i Östersund.

Herr Ola Månsson: Då jag vid behandlingen inom Utskottet af denna fråga icke har kunnat fatta saken annorlunda än att den skulle vara till nytta och gagn såväl för den ort, der Riksbankens afdelningskontor skulle förläggas, som äfven för det stora allmänna, och icke minst för Riksbanken sjelf, har jag icke kunnat annat än med min röst bidraga till det slut, hvartill Utskottet kommit.

Man talar om att ingen utredning föreligger, men för hvar och en, som vill se saken sådan den är, läser det vara klart att de utredningar, som i hithörande fall erfordras, äro att tillse att det område, som skall bilda lånedistriktet, har den storlek och affärsverksamhet att man skäligen kan påräkna för banken vinst på dess upp- och utlåningsrörelse, och att så här kan och sannolikt kommer att ske läser ingen kunna

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

bestrida, och då jernvägarne i Blekinge gå direkt på Vexjö, och synnerligen beqvämt mot på Malmö, lärer ingen på allvar vilja förhindra denna omflyttning till ortens fördel, som af Utskottet här förordas, och med den betydliga affärsrörelse, som finnes i Blekinge och Kronobergs län, tror jag att Riksbankens afdelningskontor i Vexjö skall få ganska stor verksamhet. I Blekinge bedrifves, utom andra affärer, en stor bränvinstillverkning och detta är en affärgren, som fordrar stort kapital. Jag kan nog förstå att det för de enskilda banker, som hafva kontor i Blekinge och som äro 6 eller 7 till antalet, skulle vara mindre angenämt om Riksbanken komme och störde den ljufva harmonien dem emellan, men för Kronobergs och Blekinge län skulle denna täflan blifva till stor fördel. Jag kan genom ett exempel ådagalägga vigten häraf. Om t. ex. en stad skulle hafva blott en enda handlande, huru skulle det då ställa sig med prisen på hans varor? Det vore derföre ej blott i och för sig till nytta och gagn utan äfven den stora allmänna rörelsen till fördel, om det nu föreslagna afdelningskontoret komme till stånd. Dertill kommer att man i Blekinge behöfver besöka Vexjö af åtskilliga anledningar. Så har t. ex. hypoteksföreningen sitt säte derstädes, och då en stor mängd jordbrukare för denna orsaks skull måste begifva sig till Vexjö för att antingen inbetala eller omsätta de lån, de hafva i denna förening, eller för annat ändamål, så vore det ju fördelaktigt, om på samma ställe funnes ett afdelningskontor af Riksbanken, der den försigtige kunde placera sina penningar.

Från hvilken synpunkt jag således än må se saken, så finner jag att alla skäl tala för bifall till Utskottets förslag, hvilket jag på det allra varmaste förordar.

Herr Abr. Rundbäck: Jag är visst icke någon anhängare af den åsigten att Riksbanken bör inrätta allt för många afdelningskontor i landsorten, i akt och mening att sålunda öfvertaga största delen af penningarrörelsen i landet, emedan jag anser deita, i synnerhet under tryckta penningetider, vara riskabelt för Riksbanken. Deraf följer dock icke att jag kan anse det vara synnerligen äfventyrligt att inrätta ett eller annat sådant afdelningskontor i mera aflägsna delar af landet, i synnerhet om man lägger två eller tre län under området för dess verksamhet; och då det nu blifvit upplyst att anläggandet af ett sådant afdelningskontor i Vexjö skulle vara till gagn icke endast för det län jag tillhör, utan äfven för Blekinge, samt Riksbanken utan tvifvel icke derpå skulle förlora, anser jag alla skäl tala för att bifalla hvad som nu är föreslaget.

Den förste värde talaren undrade, om det kunde vara lämpligt att anlägga ett sådant afdelningskontor inom Kronobergs län, då man icke kände om affärsrörelsen gjorde en sådan åtgärd nödvändig.

Den ärade talaren på kronobergsbanken, som först yttrade sig i frågan, upplyste att man icke behöfde befara att affärsrörelsen å denna ort icke vore sådan, att afdelningskontoret icke skulle få full verksamhet, och deri gifver jag honom rätt, ty denna affärsrörelse är verkligen ganska stor. Hvad särskildt staden Vexjö beträffar, får man icke afspisa oss med att säga att Vexjö endast är en liten håla, ty man

kan på denna stad med skäl tillämpa bibelns ord: "du Bethlehem i Judiska landet är ingalunda den minsta bland Juda förstar"!

Vi skola nog der finna både dugligt folk att sköta banken och lokal för dess verksamhet och då denna ort ligger centralt med jernvägar åt Kalmar, Karlskrona, Karlshamn, Bolmen och Skåne, torde man icke gerna kunna finna någon lämpligare plats för anläggande af det ifrågavarande afdelningskontoret än just Vexjö.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr *Jöns Persson* instämde med Herr *Rundbäck*.

Herr Aug. Peterson: Jag anhåller med min röst få understödja motionären.

Det skäl, som af motståndarne till förslaget hufvudsakligast anförts, har, så vidt jag fattat rätt, varit att denna fråga icke kommit från Kongl. Maj:t och blifvit der behörigen utredd, utan att framställningen blifvit gjord af enskild motionär.

Då Riksdagen likväl förut beviljat en sådan framställning af enskild motionär och det således finnes prejudikat derpå, kan jag icke för min del finna, att det kan ligga någon fara uti om Riksdagen gör detsamma äfven nu, då behovet så kräfver, och hvad beträffar den omständigheten att någon utredning af frågan icke föregått, synes det mig som om de skäl, fullmäktige i Riksbanken jemte motionären och Banko-Utskottet anført, äro tillräckligt talande för bifall till förslaget. Vidare har man invänt, att affärsrörelsen i Vexjö vore alldeles för obetydlig för att der förlägga ett afdelningskontor af Riksbanken, och att det derföre vore bättre att förlägga detsamma till Jönköping. Jag vet icke huru dermed förhåller sig, men tror dock icke på riktigheten häraf. I Vexjö har Smålands hypoteksförening sitt säte, och då dess delegare utgöras af Smålands med flere provinsers mest ansedde jordbrukare, kan jag icke tro att rörelsen der är så obetydlig, att Vexjö icke i det fallet öfverträffar Jönköping.

Jag kan icke finna annat än att allt talar för bifall till motionärens och Banko-Utskottets förslag och yrkar derföre för min del bifall dertill.

Herr Lyttkens: Då min ärade vän på blekingebänken förordade, att Blekinge skulle höra under det föreslagna bankkontorets verksamhetsområde, uppgaf han såsom skäl derför att det vore närmare för blekingborna till Vexjö än till Malmö. Jag medgifver gerna att detta kunde vara ett viktigt skäl, om en hvar, som behöfde upptaga ett lån i Riksbanken eller derstädes insätta penningar på deposition m. m., behöfde sjelf resa dit. Så är dock icke fallet, ty man kan utträta sina bankaffärer med posten, och postgången är ungefär lika snabb till Malmö som till Vexjö. Åtminstone kan man hvarken från det ena eller andra stället få svar förr än dagen efter sedan man skrifvit, och då gör det längre eller kortare afståndet litet eller intet till saken.

Då Riksbanken dessutom har en särskild kommissionsanstalt, kan

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

man ju på alla ställen, der det finnes postkontor, genom korrespondens vända sig direkte till bankkontoret.

Hvad beträffar den ärade talaren från Vexjö, då han yttrade att, ehuru han mycket väl insåge att det skulle vara skadligt att inrätta för många afdelningskontor af Riksbanken, han dock funne det vara nyttigt och lämpligt att inrätta ett sådant i Vexjö, så ber jag få säga att detta hans yttrande väl mycket erinrade om det bekanta uttrycket från Norge, då det var fråga att bestämma riktningen af en jernväg och då en af representanterna utbrast: "Den skall gå till Dröback, ty der bor *jeg*." Detta var hufvudskälet för honom och det kan måhända vara lika bra som många andra.

Det finnes dock ett annat skäl som talar för att *icke* förlägga ett afdelningskontor af Riksbanken till Vexjö. Afdelningskontoren få emottaga privatbanksedlar endast på sådana orter, der man kan få dem invexlade mot Riksbankens, och detta torde ej så lätt gå för sig i Vexjö.

Just till följd deraf att det vid afdelningskontoren i Luleå och Östersund icke varit möjligt att invexla enskilda bankers sedlar, hafva bankofullmäktige beslutat göra ett försök att ändra detta stadgande, för att icke komma i den svårigheten att icke mottaga privatbanksedlar, och Banko-Utskottet kommer snart att derom framlägga ett förslag, för att vinna rättelse och ändring i detta missförhållande.

Innan vi få se huru detta kommer att gestalta sig, torde icke vara skäl att förlägga ett afdelningskontor i en stad, der man icke kan få vaxla till sig Riksbankens sedlar för privatbankssedlar.

Hvad beträffar de många sifferuppgifter motionären nyss uppläste, får jag säga att det var ganska ledsamt att han icke var i tillfälle att lemna dem i Utskottet, ehuru han upprepade gånger lofvade att anskaffa en dylik utredning. De siffror han nyss helt hastigt citerade kan jag hvarken bedöma eller vederlägga, då jag icke sett dem och kan icke heller för min del fästa något afseende vid desamma, då de gingo löst på 100-tals millioner och blifvit framlagda så här i sista stund för att sålunda åvägbringa en knalleffekt, och hvad bevisa dessa siffror, hvad har de nämnda privatbankers samfälda rörelse vid alla deras kontor att göra med rörelsen i Vexjö, då deras hufvudkontor ligger i helt andra och folkrikare trakter? Jag yrkar fortfarande afslag å förevarande hemställan.

Herr C. A. Larsson: Ehuru såväl Kronobergs läns som Blekinges representanter talat för bifall till Utskottets förslag, så ber jag dock, eftersom ett par af Utskottets ledamöter motsatt sig detsamma, att få fästa Kammararens uppmärksamhet på ett par omständigheter, som enligt min tanke äro egnade att ådagalägga fördelen af förslaget antagande.

Det är då först och främst att märka att, då Riksbanken får ett afdelningskontor i en aflägsen landsort, direktionsledamöterna komma att utgöras af personer, som ega personlig kännedom om delänesökande, och denna omständighet synes mig vara af icke ringa vikt, emedan derigenom staten kan undgå ganska betydliga förluster. Vi erinra oss, hurusom för några år sedan staten fick sätta till icke min-

dre än 80,000 kronor, dem en kronofogde af Riksbanken erhållit till låns på grund af falska reverser, gällande på nämnda belopp, samt hurusom en person, hvilken varit nog oförsigtig att å reverserna skrifva intyg om deras äkthet, därför blef ruinerad på allt hvad han egde. Hade der i orten funnits ett afdelningskontor af Riksbanken, så hade något sådant sannolikt icke inträffat.

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Vidare bör ihåggas, att, om man tänker på att utvidga Riksbankens verksamhet, dess afdelningskontor böra förläggas på de ställen, der man mest behöfver röra sig med penningar. Härvid bör man tänka på den fara, som ligger deruti att de enskilda bankerna, under det de i rörelsen utsläppa de betydliga summor, som hos dem insätas på deposition, icke hafva någon annan säkerhet än en mängd värdelösa obligationer, och att detta skulle kunna åstadkomma en betänklig rubbning i penningeförhållandena och dermed följande olyckor är lätt att inse. Något sådant kunde icke blifva händelsen om Riksbanken vore fordringsegaren, och det är därför som jag anser, att man bör så småningom arbeta derpå att Riksbankens rörelse förläggas dit, der största behofvet af penningar förefinnes. Det är häraf också tydligt, att jag icke kan motsätta mig ett förslag, som går i denna riktning, derföre att det kommit från enskild motionär, ty ingen kan väl bättre känna till en Orts behof än de, som bo på den orten.

På grund af hvad jag nu anför, och då dertill kommer att Östersund förut fått ett afdelningskontor under enahanda förhållanden, får jag yrka bifall till motionärens förslag.

Herrar *Hübnette* och *Hellgrén* förenade sig med Herr C. A. Larsson.

Herr Gunnar Eriksson: Ehuru jag icke inom Utskottet deltagit i denna frågas behandling, delar jag dock den uppfattning, som ligger till grund för dess utlåtande. Jag kommer således för min del att rösta för bifall dertill och tror att Kammaran lugnt kangöra det samma.

I detta anförande instående Herrar *Mörtsell* och *Perman*.

Herr Gustaf Jonsson: Ehuru jag icke inom Utskottet deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende, hindrar dock detta mig icke att uppträda för motionärens af Utskottet tillstyrkta förslag. Jag kan icke heller inse att, såsom en föregående talare påstod, den af motionären förebragta utredning i frågan icke skulle vara sådan, att förslaget nu kunde bifallas. Denna utredning är nemligen, såvidt jag kunnat finna, icke mindre omfattande än den, som sistlidet år lemnades af den Riksdagens ledamot, hvilken väckt förslag om inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund, hvilket förslag då af Riksdagen godkändes. Den redogörelse nemligen, som i sistnämnda fråga lemnades rörande de på orten befintliga privatbankernas verksamhet, var icke annorlunda eller bättre än den, som i nu föreliggande fråga är framlagd. Och härvid är dessutom att märka, att det icke är så särdeles lätt att åstadkomma en sådan utredning, emedan pri-

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

vatbankernas styrelser ogerna lemna de upplysningar, hvarpå utredningen skall grundas.

Jag anhåller, som sagdt, om bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Jag skall be att få yrka bifall till Utskottets förslag. Jag tror nemligen, att det enda rätta sättet att utvidga Riksbankens verksamhet är, att afdelningskontor af densamma inrättas på lämpliga orter. Detta tror jag har mycket mera välgörande inflytande på Riksbankens ställning än ett nytt riksbankshus

Enligt min åsigt har såväl motionären, som Utskottet anfört fullgoda skäl för sina förslag, hvaremot jag icke kan gilla det skäl för afslag derå, som två af Utskottets ledamöter anfört, nemligen att förslaget framkommit genom enskild motionär. Detta skäl förefaller mig så underhålligt att jag icke kan fatta huru man kunnat framkomma dermed, och då jag anser att tillräcklig verksamhet skall komma att förefinnas för ett afdelningskontor i Vexjö, yrkar jag bifall till motionen.

Herr Wigardt: Jag skall också anhålla att få yrka bifall till Banko-Utskottets förslag. Jag kan icke säga hvilket som är det fördelaktigaste läget, Jönköping eller Vexjö; men som ingen af Jönköpings härvarande representanter påyrkat denna förmån för Jönköping, inskränker jag mig till att helt enkelt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr And. Persson: Jag deremot ber att få understödja det yrkande, som blifvit framställt af Banko-Utskottets vice ordförande, nemligen om afslag å Utskottets betänkande; men då jag framställer detta yrkande, ber jag att Herrarne icke må betrakta detsamma såsom något s. k. specifikt skänkt intresse, utan jag vill för detta yrkande bjuda ett annat och som jag hoppas fullgiltigt skäl, som hittills icke under diskussionen förekommit. Här föreligga nemligen till Riksdagens pröfning tvenne inom denna Kammare väckta motioner, nemligen N:o 120, af Herr Ödman och N:o 87 af Herrar Sjö och Ekman, gående, den förra motionen, ut derpå att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande af förslag till ny lag för de enskilda bankerna, och den andra eller Herrar Sjö och Ekmans om förändring i Kongl. Kungörelsen den 12 Juni 1874 i syfte att upphäfva de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar. Vid behandling inom Sammansatt Banko- och Lag-Utskott förliden gårdag har Utskottet i anledning af dessa motioner tillstyrkt en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen anhåller att Kongl. Maj:t, efter anställd utredning af de å saken inverkan frågor, må taga i öfvervägande frågan angående vidtagande af åtgärder i anledning af det beslut, Riksdagen förut fattat om indragning af privatbankernas rätt att utgifva tiokrone-sedlar. Jag ber få fästa uppmärksamheten derå, att detta är ett af Riksdagen fattadt beslut och att Kongl. Maj:t till följd deraf är oförhindrad att när som helst indraga dessa sedlar. Nu äro meningarne naturligtvis mycket delade, om sättet hvarpå — vare sig inskränkning eller indragning af de en-

skilda bankernas sedelutgifningsrätt kommer till stånd — Riksbanken skall uppträda såsom understödjande den allmänna rörelsen, hvilken utan tvifvel skulle komma att lida mycket, om man helt enkelt strypte sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna. Herrarne veta, att det finnes en stor fraktion, som vill att dels enskilda personer och dels de enskilda bankerna skola hafva rätt att såsom enskilde delegare ingå i Riksbanken. Innan utredning i denna och hithörande frågor kommit till stånd, anser jag det vara orätt af Riksdagen att besluta inrättandet af afdelningskontor i landsorten, allra helst som denna fråga icke kan undanskjutas längre än till nästa riksdag, emedan en mängd oktroyer för de enskilda bankerna tilländagå med 1884 års slut. Under sådana förhållanden och då jag icke är viss om att Vexjö är den lämpligaste orten för ett afdelningskontor, är det som jag för min del anhåller om afslag å Banko-Utskottets Utlåtande.

Om inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor.
(Forts.)

Herr Lind: I motsats mot den föregående talaren ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag. Jag tror att rätta tidpunkten nu är inne för Riksdagen att vidtaga genomgripande reformer i banklagstiftningen i det syfte, att inom landet Riksbanken *ensam* må ega rätt att utgifva sedlar, som för mynt gälla; och då jag önskar att Riksbanken må utvidga sin verksamhet så mycket som möjligt, får jag, som sagdt, yrka bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan samt dels på afslag derå; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 12, punkten 1:o, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är Utskottets förevarande hemställan af Kammaren afslagen.

Omröstningen företogs och utföll med 112 ja mot 63 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkterna 2 och 3:

Blefvo jemväl bifallna.

§ 4.

*Om tillägg
till 23 kap.
Strafflagen.*

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 31, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om tillägg till 23 kap. Strafflagen.

Utskottet hade i detta Utlåtande framlagt följande förslag:

“att Riksdagen ville för sin del besluta, att uti 23 kap. Strafflagen den 16 Februari 1864 skall införas en ny § under ordningsnumret 6 och nuvarande 6 § erhålla ordningsnumret 7, samt att de två sista §§ i 23 kap. nämnda lag skola lyda sålunda:

§ 6.

Har aktiebolag kommit i konkurstillstånd, och finnes medlem af bolagets styrelse eller syssloman, som för bolaget eger besluta, hafva öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer, vare skyldig till det ansvar, som för gäldenär i konkurs hurofvan är stadgadt.

§ 7.

Brott, som i 2, 3 eller 4 § omförmälas, må ej åtalas af annan än målsegande.“

Herr Gasslander anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Det här föreliggande förslaget afser att införa ett nytt stadgande i Strafflagen. Justitieombudsmannens framställning börjar med en relation af ett prejudikat i hvilket han omtalar, att en förvaltare för ett sågverksbolag varit tilltalad för att ej ordentligt hafva fört bolagets böcker, men att han af Högsta Domstolen blifvit frikänd. Då nu Justitieombudsmannen och i likhet med honom Lag-Utskottet ansett detta prejudikat innebära att ansvar icke kan ega rum för vårdslöshet, oredlighet eller bedrägeri, hvartill ett aktiebolag gör sig skyldigt mot sina borgenärer, kan naturligtvis en annan mening om innehålllet eller betydelsen af detta prejudikat ej tilldraga sig någon uppmärksamhet och för min del vill jag icke besvåra Kammaren med att utveckla de skäl, som kunde tala för att detta prejudikat möjligen ej har den betydelse, som blifvit detsamma tillagd. Hvad nu särskildt förslaget beträffar, så förekommer det mig som om ordalydelsen för detsamma ginge något längre än hvad som möjligen kunde vara fullt lämpligt. I lagen om aktiebolag heter det att “bolaget skall välja syssloman, en eller flere, att utgöra bolagets styrelse för de företag, hvarom bolaget sig förenat, samt att å bolagets vägnar tala och svara.“ Jemför man nu denna föreslagna paragrafs ordalydelse med bestämmelsen om hvilken å bolagets vägnar skall tala och svara, så finner man att ansvar för vårdslöshet, oredlighet eller bedrägeri i konkurs kan träffa andra än dem, som utgjort bolagets styrelse. Ty det är möjligt att

af bolaget kunde vara tillsatt någon tjänsteman eller direktör, som, utan att vara medlem af bolagets styrelse enligt aktielagen i åtskilliga fall egde besluta, och om då det föreslagna stadgandet skulle vara tillämpligt på en sådan förvaltare, så skulle deraf möjligen kunna följa att samma grundsats borde göra sig gällande i afseende å andra bolags förvaltare. Men detta har icke varit ifrågasatt. Dessutom kan mot paragrafens ordalydelse: "Har aktiebolag kommit i konkurstillstånd, och finnes medlem af bolagets styrelse eller syssloman, som för bolaget eger besluta" etc. den anmärkningen göras, huruvida stadgandet kan vara tillämpligt på en syssloman, som möjligen en kort tid, innan bolaget råkade i konkurs, blifvit skild från sin befattning, ehuru det är han som genom sina åtgärder bedragit borgenärerna.

Det kunde vara mycket mer att orda i denna fråga, men då Kammaren i allmänhet icke hyser något synnerligt intresse för sådana här mera speciella lagfrågor och det kan vara att antaga att, om någon befogad anmärkning mot stadgandet förefinnes, sådan anmärkning kommer att göras i Högsta Domstolen, hvars pröfning förslaget kommer att underställas, så skall jag för min del ej framställa något särskildt yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets förslag.

§ 5.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 32, i anledning af väckt motion dels om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag, dels ock om kronouppbördsmanns redovisning för de inom härad eller tingslag utdebiterade medel och revision af sådan redovisning.

Om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag m. m.

Ledamoten af Andra Kammaren Herr *Ola Andersson* i Burlöf hade uti motionen N:o 110 föreslagit:

"att Riksdagen beslutar anhålla det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom ett ordnadt kommunalväsen, så med afseende på beslut som uppbörd och redovisning inom häradet eller tingslaget, må kunna åstadkommas; samt

att Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, utfärda föreskrifter med afseende på redovisning och revision, der kronans uppbördsman ombesörja uppbörden af brobyggnads-, tings- och fånghus- samt snöskottnings- med flera medel i häradet eller tingslaget."

Utskottet, som i *punkten 1* af förevarande Utlåtande yttrat sig öfver förra delen af motionärens förslag, hade uti nämnda punkt, på anförda skäl, hemställt,

att Herr *Ola Anderssons* ifrågavarande motion, i hvad den anginge frågan om åstadkommande af särskild kommunalrepresentation för härad eller tingslag, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Om ordnande
af kommunal-
representa-
tion för härad
eller tingslag
m. m.
(Forts.)

I fråga om denna hemställan, mot hvilken Herrar *Anders Persson* och *Smedberg* inom Utskottet reserverat sig, yttrade motionären

Herr Ola Andersson: Herr Talman! Mine Herrar! Lag-Utskottet har till någon del afstyrkt och till någon liten del tillstyrkt min här ifrågavarande motion. Jag vill dock icke att förra delen af frågan skall anses vara död och därför ej heller att den som en själfspilling skall i tysthet begrafvas. Jag tror densamma vara af den beskaffenhet att den måste lösas och jag är nästan säker på, att Utskottets ledamöter inom sig erkänt detsamma. Jag skall därför tillåta mig att till någon granskning upptaga de skäl Utskottet anført för afslag å motionen. Till en början vill jag blott erinra om, hvad jag tror ej kunna förnekas, att häradet väl måste anses såsom en kommun emellan sockenkommunen och landstinget, och om man anser nödigt att kommunallagar finnas för desse senare, torde sådana vara nödvändiga äfven för den här ifrågavarande kommunen, som kallas härad eller tingslag. Hvad är det då för skäl, som Utskottet anför mot behovet af särskilda lagar för häradet? Utskottet säger, att sådant skulle vara icke blott *obehöfligt*, utan *skadligt* och såsom bevis på *obehöfligheten* anför Utskottet: "Beträffande dessa häradenas administrativa och ekonomiska älgganden bör det ej undgå uppmärksamheten, att *besvär* äro grundade på allmän lag och häradena förpligtade att dem fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämmes? Ja, det är sant, att besvär äro grundade i allmän lag. Det heter t. ex. tingshusbyggnad skall bestå af stuga och två kamrar, men jag tror, att detta är ett så ofullständigt stadgande, att man kan behöfva derutöfver något besluta i de flesta fall. I lagen heter vidare att, "de, som å landet hemman ega eller bruka, skola vägar rödja och broar bygga". Det är allt hvad i detta fall är stadgadt och jag tror att äfven härutöfver särskilda beslut kunna erfordras. Det synes mig därför som om en bättre ordnad *form* för fattande af sådana beslut kunde gifvas likaväl som för fattande af beslut i alla andra kommunala angelägenheter, der de skattskyldige, ehuru sjelfva skyldigheten är gifven, likväl få besluta om sättet och omfånget m. m. Och beträffande den omständigheten, att allmän lag finnes, på grund af hvilken dessa besvär utgöras, behöfver jag i öfrigt blott erinra om, att allra största delen af de ärenden, som på kommunal- och kyrkostämmorna förekomma, också finnas i särskilda speciallagar behandlade. Så t. ex. förekomma härom stadganden i fattigvårdsstadgan, folkskolestadgan, förordningen om kyrkobyggnad, författningarne om val af nämndemän, antagande af barnmorska m. fl. Skulle nu ensamt den omständigheten, att det finnes särskilda speciallagar på grund af hvilka *häradet* utgör sina besvär, vara ett tillräckligt skäl för obehöfligheten af kommunallag för häradena? Detta skäl synes mig icke hålla stånd.

Man kan visserligen anmärka, att det nu går för sig för häradena att gemensamt besluta. Det sker nemligen genom sockenombud, som sammanträda inför häradsrätten eller kronofogden, men huru tillgår detta? Jo, i de flesta fall kallas häradsoarne blott för att i frågan

höras såsom vanligen angående vägfrågor. Jag finner detta vara för landsbygden ett omyndighetstillstånd, desto mera olämpligt som städerna ega rättighet att i sådana frågor sjelfva besluta. I afseende å broars byggande och dylikt kallas de, som skola utgöra besvären, till sammanträde inför kronofogden, men det kan ofta hända, att kommunalstämmans ordförande icke är närvarande i kyrkan, då kungörelsen härom helt kort före utsatta sammanträdet uppläses, och att i följd häraf icke något ombud för socknen väljes. Allt detta är en följd af bristfälligheterna i gällande stadganden om besluts fattande i fråga om häradenas gemensamma angelägenheter.

Vidare heter det i Utskottets Utlåtande: "många om icke de flesta af de ärenden, som skulle af denna representation handläggas, äro af den beskaffenhet att de endast röra egare eller innehafvare af i mantal satt jord". Detta är nog Utskottets egentliga skäl mot förslaget. Man har icke hittills kunnat få igenom hvad dock en gång obestriddligen måste ske, eller att helt och hållet göra slut på ståndsskilnaden äfven å landsbygden, genom att utjemna ståndsskilnadens orättfärdiga kvarlevor. Städerna har man medgifvit rättighet att sjelfva besluta angående fördelningen af deras utgifter, och att få sådana öfverenskommelser af Kongl. Maj:t fastställda, men på landet har man sedan århundradets början, utan att lyckas, förgäfvets sökt få bort orättvisorna i dessa hänseenden. Då man nu emellertid mot förslaget om kommunallag för häradena äfven anført den omständigheten att en del ärenden röra endast i mantal satt jord, kan det ju förtjena erinras, att det finnes inom sockenkommunerna ärenden, som kunna handläggas på kommunalstämma, såsom val af ombud till deltagande i beslut om väg- och brobyggnad m. m., och att det är i kommunallagen stadgadt, att inga andra ega rätt att deltaga i sådant val än de, som bidraga till dessa utskylders utgörande, det vill säga de som *sådan* jord innehafva. Skulle nu icke något sådant kunna stadgas jemväl med afseende på häradet?

För *skadligheten* af en särskild häradsrepresentation har Utskottet anført, att flere af de för häradet gemensamma bestyren på flere orter röra endast delar af häradet, ja att somliga af dessa ärenden afgöras rent af sockenvis. Detta synes mig kunna synnerligen lätt på tillfredsställande sätt regleras.

Då det nemligen är de nuvarande kommunerna medgifvet att *före*na sig och sådant väl äfven skulle vara häradena tillåtet, så borde det också vara dem tillåtet att *dela* sig. I de orter, der förhållandena bjuda detta ända derhän att det sker *kommunvis*, der har man lag, men *så kan ej ske* i den största delen af riket. Ty det finnes verkligen orter, der i stället flere härad förenat sig i fråga om utgörande af dessa utgifter.

Nu har Utskottet sagt, att jag icke angifvit några *grunder* för lagbestämmelser i detta hänseende. Men jag tror, att Utskottet hade kunnat söka upp dessa grunder i frågans föregående behandling och just i det betänkande, som Utskottet sjelf åberopar. Dessutom, de grunder, som jag för min del anser till en början böra antagas och hvilka här endast kunna antydas, äro först och främst att det angif-

Om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag m. m.
(Forts.)

Om ordnande
af kommunal-
representa-
tion för härad
eller tingslag
m. m.
(Forts.)

ves såsom en rättighet att tillämpa dessa hufvudgrunder för att så småningom komma i gång och vidare skulle denna representation eller hvad man vill kalla den, hvilken för öfrigt kunde erhålla instruktion utaf de skattskyldige i afseende på omfånget af dess befogenhet, handlägga just sådana ärenden, som nu handläggas af häradsmenighet. Naturligtvis skulle dessa ärenden komma att ökas, när en del frågor, som nu stå på dagordningen, blefve lösta och sedermera kunde fattigvårdsfrågor, för en jemnare fördelning, dit förläggas.

Att det icke är alldeles lämpligt såsom det nu är, visas bäst af Utskottets tillstyrkan i 2:dra punkten. Utskottet har nemligen der ansett lämpligt att tillstyrka mitt förslag derom, att kronofogde bör vara underkastad redovisning och revision för sin uppbörd. Men då det annars skulle vara nödvändigt att för val af revisorer sammankalla sockneombud och det icke finnes någon ordning fastställd för sådana val, annat än för hvarje särskildt tillfälle, har Utskottet funnit nödigt föreslå, att *häradsrätten* skall utse revisorer och icke de skattskyldige sjelfve. Vi veta, att häradsrätten består af domare och nämnd och att domaren eger lika rösträtt med nämnden. Nu händer det ofta, att i häradsrätten sitta tillfälliga domare, hvilka naturligtvis icke ega någon närmare kännedom om häradets angelägenheter och ej heller om personer och förhållanden i orten, men som likväl tillsammans med nämnden skola välja de personer, som hafva att tillse det de skattskyldiges medel rätt användas. Det är väl det bästa beviset på orimligheten i nuvarande bestämmelser i detta afseende. Då jag nu klandrar detta, finner jag likväl angeläget att Kammaren bifaller Utskottets förslag i 2:dra punkten, ehuru det visserligen icke är fullt tillfredsställande. Jag skall icke göra något yrkande i afseende på 1:a punkten, emedan jag naturligtvis då skulle yrka en återremiss; och jag vet allt för väl, att ett sådant yrkande *nu* icke skulle vinna någon framgång, då Riksdagens arbeten snart lära komma att afslutas. Jag har blott velat påpeka att frågan nog kommer igen och att den utan tvivel förr eller senare skall tillvinna sig representationens bifall.

Herr Thomasson: Då den ärade motionären sjelf icke framställt något yrkande, kunde jag inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna punkten. Jag skall likväl be att få tillägga ett par ord.

Det är bekant, att denna fråga icke är ny. Den har behandlats i sammanhang med frågan om kommunalförfattningarne i allmänhet och flere gånger förevarit vid Riksdagen, senast åren 1870 och 1874. Det har emellertid synts Utskottet, som om tiden för frågans återupptagande nu icke vore väl vald. Den ärade motionären har sjelf påpekat, att häradets utskylder och besvär trycka mycket ojemnt samt att frågan om en jemnare fördelning står på dagordningen och utgör föremål för skattekomiténs behandling. Han har också antydt, att genom en annan beskattning än den nu gällande åtskilliga af häradets besvär komme att fördelas dels på den mindre kommunen och dels på den större eller landstinget. Nu synes det mig vara klart, att man icke bör tänka på någon häradsrepresentation, förrän en regle-

ring af skatteförhållandena kommit till stånd och visat först och främst om en sådan representation dämera är erforderlig, och för det andra hvilka besvär, som komma att hvilas på häradet såsom en gemensamhet, ty naturligtvis skall sättet för införande af en dylik representation bero på beskaffenheten och vigten af de ärenden, som af häradet komma att handläggas, liksom vid valet af häradsrepresentation afseende måste fästas vid de personer eller klasser, som komma att utgöra besvären och hvilka säkerligen blifva andra än de, som nu bära häradets bördor. För öfrigt kan jag, oaktadt den ärade motionären försökt vederlägga mig, icke finna annat än att han lemnat Utskottet och Riksdagen i okunnighet om hvad han egentligen äsyftat.

Han föreslår visserligen, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t begära: "det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom ett ordnad kommunalväsen, så med afseende på beslut som uppbörd och redovisning inom häradet eller tingslaget, må kunna åstadkommas", men huru han tänker sig detta, härom sväfvade vi inom Utskottet i fullständig okunnighet. Då man inom Utskottet föreslog en permanent representation, uttalade sig nästan alla deremot, och i fråga om en tillfällig, stötte man på det hindret, att somliga af ifrågavarande besvär utgöras endast af vissa, andra åter af andra häradets medlemmar, och att det derföre icke vore lämpligt, att denna representation vore sammansatt lika för det ena som för det andra fallet. Nu har Utskottet i allmänhet till regel, att icke tillstyrka aflåtandet af en underdånig skrifvelse utan angifvande af icke blott det mål, hvartill man vill komma, utan ock sättet för vinnandet af detta mål. Jag tror, att Kammaren delar min uppfattning derutinnan, att regeringen kan använda sin tid bättre än på att gissa gåtor, och jag yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Cederberg: Icke heller jag ämnar framställa något yrkande i denna fråga, ehuru jag icke kan neka till, att jag hyser varma sympatier för motionärens förslag. I min hemtrakt finnes det en hel mängd ärenden, som äro gemensamma för häradet och som fordra en skyndsam behandling, men då häradsrätten hos oss sammanträder på somliga orter endast en gång och på andra blott två gånger om året, är det klart och tydligt, att dessa ärenden icke kunna behandlas i öfverensstämmelse med derför nu bestämda former.

Jag har tänkt mig att saken skulle kunna ordnas antingen så, att häradsstämmor anordnades, der frågorna afgjordes efter den grund, som nu är bestämd för ärendens afgörande på kommunalstämma, eller ock så, att förekommande frågor afgjordes genom häradsfullmäktige på samma sätt, som nu gäller för kommunalfullmäktige. Detta senare sätt att ordna frågan tror jag skulle gå mycket lätt och icke medföra några sådana olägenheter, som Lag-Utskottet synes hafva förmodat skulle uppstå af en häradsrepresentation. Emellertid, på de skäl motionären anført, då han förklarade sig icke yrka återremiss, skall icke heller jag för denna gång påyrka att frågan vidare behandlas, utan sluter jag mig derföre till Utskottets förslag.

Om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag m. m.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 2:

Blef äfven bifallen.

§ 6.

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 33, öfver väckt motion om utfärdande af en lag till inskränkande af s. k. vivisektioner.

I sin inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 100, hade Herr R. Arfwedson framställt ett så lydande förslag:

“det Riksdagen må för sin del besluta, att en lag till vivisektionens inskränkning skall utfärdas af ungefär följande lydelse:

1:o) Vivisektioner (pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte) få icke ega rum någonstädes utom i de dertill afsedda laboratorier vid högskolorna, samt endast under omedelbar ledning och tillsyn af vederbörande professor.

2:o) Vivisektion får ej anställas på andra än fullständigt bedöfvade djur. Bedöfningen skall vidmakthållas oafbruten under hela den tid vivisektionen varar, och djuret skall dödas, innan det vaknar ur bedöfningen, så framt ej smärtan kan med visshet antagas hafva upphört omedelbart efter operationen.

3:o) Curare eller sådana medel, som endast medföra förlust af rörelseförmågan, men icke framkalla okänslighet, få under inga vilkor användas.

4:o) Vivisektion må ej företagas, utan att underrättelse derom i behörig tid meddelats vederbörande polismyndighet, som det åligger att utse en eller två personer att vivisektionen öfvervara.

I stad, der djurskyddsförening finnes, ege djurskyddsföreningens styrelse likaledes att utse en eller två personer att vid vivisektionen vara tillstädes.

5:o) Den, som öfverträder denna lag, skall första gången böta från 100 till 500 kronor, andra gången från 500 till 1,000 kronor, samt, om brottet ytterligare upprepas, för hvarje gång 1,000 kronor.“

Utskottet hade beträffande nämnda motion hemställt, att densamma ej måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet anmäls af Herr *Smedberg*, anförde

Herr Arfwedson: Då jag först genomläste den bok, kallad “Nyare aktstycken i vivisektionens historia“, som under förlidne riksdag här i Kammaren utdelades, blef jag på det lifligaste upprörd af de hemska skildringar, som denna bok innehåller, och då jag tillika

i samma bok fann den uppgiften, att äfven i vårt land, åtminstone vid en af våra högskolor, sådana experiment ofta förekomme och be-
gagnades såsom undervisningsmedel, beslöt jag snart nog, att, om ingen annan ville åtaga sig det icke så särdeles angenäma bestyret att bringa denna fråga under Riksdagens pröfning, jag skulle göra det, i hopp att på så sätt kunna förekomma, att dessa vivisektioner äfven här i landet finge samma utsträckning som i andra länder. Jag får erkänna, att jag i början icke trodde, att så stora svårigheter och så mycket motstånd skulle möta de åtgärder, jag skulle vilja föreslå, men jag blef snart tagen ur denna villfarelse, och för en vecka sedan fick jag derom en ytterligare påminnelse, då här i Kammaren utdelades en skrift, författad af Herr Professor von Düben. Då nu denna skrift är författad af en vetenskapsman, är det naturligt, att den ensamt af detta skäl bör ådraga sig en viss uppmärksamhet, och då nu så väl min motion som äfven den bok, hvarur de flesta uppgifter i densamma äro hemtade, blifvit utsatta för en mer än vanligt sträng kritik, torde det tillåtas mig att i största möjliga korthet upptaga till granskning något af hvad denna bok innehåller och i sammanhang dermed göra ett och annat meddelande, som jag tror skall kunna tjena till någon belysning af frågan.

På första sidan i denna skrift angripes den sats, som jag har ställt i början af min motion. Der är nemligen sagdt: "det torde få antagas att åtminstone mot de faktiska uppgifterna i denna skrift — nemligen de nämnda "aktstyckena" — ingen väsentlig anmärkning kunna göras eftersom någon sådan "— — — "veterligen icke blifvit gjord."

Ja, jag får erkänna att denna sats icke kan fullkomligt försvaras. Jag vill dock icke gå in på att den är, såsom författaren kallar den, "monströs", det torde vara väl mycket sagdt.

Vidare har jag sagt, att "i alla viktiga fall de källor blifvit noggrant angifna, hvarur uppgifterna hemtats." Jag får också lof att medgifva att detta icke är alldeles riktigt; det borde i stället för "alla" hafva stått de "flesta". Men då jag gjort dessa medgifvanden, anser jag mig icke dermed hafva erkänt något annat, än att min motion icke är något felfritt mästerstycke, och det har jag ingen gång påstått den vara.

Vidare anmärkes, att de hänvisningar jag i min motion gjort till vissa tryckta arbeten skulle vara origtiga, ity att de icke återfinnas å de uppgifna ställena, och att sådana hänvisningar helt och hållet saknas der det gäller verkliga vetenskapsmäns omdömen. — I en not på sidan 4 medgifver dock denna skrifs författare, att vissa af mig uppräknade namn tillhöra verkliga vetenskapsmän. — Jag vill då till en början svara, att, äfven om icke någon hänvisning alls funnits, man väl icke därför får antaga, att allt hvad som står i Herr von Webers bok är idel osanning; det torde vara väl starkt, då några anmärkningar mot dessa citat annars icke blifvit framställda. För öfrigt är jag nu i tillfälle att upplysa hvarifrån, åtminstone hvad den första och den sista af de uppräknade vetenskapsmännens yttranden beträffar, dessa citat äro tagna. Såväl Charles Bells som Thomas Watsons ytt-

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivi sektioner.
(Forts.)

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

randen återfinnas uti af dem utgifna arbeten, och jag är öfvertygad att, om tid gäfves dertill, det icke skulle vara särdeles svårt att angifva källorna äfven till de öfriga. I sammanhang härmed ber jag att få komplettera listan på yttranden af vetenskapsmän, som förklarar sig anse vivisektionerna mindre nödvändiga. Jag har här en årsberättelse af ett sällskap, som år 1875 bildades i England med syfte att verka för totalt afskaffande af vivisektionerna. Detta sällskap hade nästlidne sommar en sammankomst, hvarvid en Doktor Charles Clay yttrade sig sålunda: "jag har kommit hit för att lemna mitt vittnesbörd till understöd åt detta sällskap för undertryckande, eller jag vill säga tillintetgörande, af ett bland de största missbruk, som uppkommit i senare tider -- vivisektion af djur med hänsyn till förbättring i behandlingen af sjukdomar." Denne läkare omtalar att han är en af de äldsta kirurgerna i England samt att han utfört otaliga operationer. Han fortfar derefter: "jag trotsar hvem det vara må att uppvisa något enda genom vivisektion ådagalagdt faktum, som på något sätt har fört den medicinska vetenskapen framåt, eller bidragit att förbättra behandlingen af sjukdomar."

Vidare har jag här ett yttrande af en af de mest framstående och beryktade vivisektorer, Professor Claude Bernard i Paris, hvilken numera är affiden. Detta yttrande lyder i ordagrann öfversättning sålunda: "utan tvifvel äro våra händer tomma ännu i dag, men vår mun kan vara full af berättigade löften för framtiden". Detta hans yttrande är publicerad i ett arbete, som utkom i Paris under Januari månad 1877 med titel: Cours de médecine du Collège de France. Och medan jag kommer i håg det, torde det äfven förtjena omtalas, att allmänna svenska djurskyddsföreningen den 17 sistlidne November hade en sammankomst här i Stockholm, hvarvid vivisektionsfrågan diskuterades. Vid detta tillfälle uppträdde en af vivisektionens motståndare och citerade just detta yttrande af Claude Bernard; men då uppträdde Professor von Düben, förklarande att det måste icke vara sant att Claude Bernard yttrat sig på detta sätt. Den som citerade yttrandet var då icke beredd verificera sina uppgifter, men sedermera blef det icke svårt att finna, att han verkligen citerat rätt.

Jag kommer nu till en på sidan 4 gjord anmärkning. Den ifrågavarande skriftens författare ser sig nemligen icke hafva kunnat på af mig uppgifvet ställe återfinna ett af mig åberopadt citat ur "Pflügers Archiv" angående vivisektionsbehandlingen af en kanin. Jag är med afseende härå i tillfälle att upplysa, att uti motionen af miss-tag står hänvisadt till *nionde* bandet i stället för det *åttonde*, och der finnas på uppgifven sida de citerade orden att läsa. Härmed torde sålunda denna anmärkning hafva mistat sin udd. På sidan 5 angripes författaren till "aktstyckena" på ett synnerligen skarpt sätt. Jag öfverlemnar åt den angripne sjelf att, när han får tillfälle, försvara sig, och jag är öfvertygad att han icke skall underlåta att göra det. På sidan 6 begagnar sig brochyrens författare af sådana uttryck, att aktningen för denna Kammares ledamöter förbjuder mig att citera

dem och alltså äfven att bemöta dem, hvilket annars icke vore så svårt.

Vidare öfvergår författaren till granskning af några i motionen lemnade uppgifter, som äro hemtade ur v. Webers "Tortyrkammare", angående uti Pflügers "Archiv für die gesammte Physiologie" förekommande uppgifter angående Professor Goltz' med fleres försök att stympta stora hjernan på hundar. Författaren säger här det vara ådagalagdt, att djurets plågor dervid blott äro skenbara. Jag torde icke behöfva uppehålla mig mycket vid detta påstående, utan öfverlemnar åt Herrarne att bedöma, huruvida det kan vara möjligt, att, om hundens hjerna på flera ställen genomborras, sådant kan aflöpa utan plågor, och dessutom har Herr Professor v. Düben alldeles förbigått den omständigheten, att äfven hundens venstra öga stacks ut. Kanske anser han äfven den deraf orsakade smärtan endast skenbar. Han kallar hela detta experiment "helt enkelt" för en "trepanering"; men, ehuru jag icke vet huru denna operation går till, föreställer jag mig dock, att man icke företager en sådan blott för ro skull! Författaren synes likväl sjelf misstänka, att icke alla skola vara öfvertygade om att dessa plågor varit så alldeles skenbara, då han på sidan 11 anmärker, att operationerna "utfördes på kloroformerade djur". Jag vill då sammanställa detta påstående med herr professors yttrande på sidan 24, der det talas om *bedöfning*. "Praktiskt vill detta med andra ord säga", yttrar han, "att en stor del nervfysiologiska undersökningar icke skulle kunna göras, framför allt icke studier öfver hjernans funktioner". Han erkänner der att det icke går an att bedöfva djuret, då fråga är om undersökning af hjernans funktioner. Detta synes mig alls icke stå i harmoni med hvad herr professorn säger på sidan 11. Vidare säger han: "Af det anförda torde emellertid framgå, att herr v. Weber är beslagen med uppenbar osanning och förfalskning, samt att hvad motionens författare efter honom citerat om Goltz' operationer icke innebär exempel på pinsam djurbehandling eller något slags bevis på grymhet och ännu mindre någon afsigtlig sådan". Jag vill nu icke besvära Herrarne med vidare citat ur von Webers bok, men om Herrarne behaga slå upp densamma, skola Herrarne der finna otaliga exempel på de mest grymma saker i denna väg, hvilkas riktighet väl icke i allmänhet kan bestridas. Men som Herr Professor von Düben icke behagat gilla något af hvad som står i von Webers bok, ber jag få citera något ur den danska tidningen "Dyrevennen", infördt i öfversättning från "Hamburger Nachrichten" för den 28 Januari detta år. Der heter det: "Den berömde fysiologen Mantegazza har nyligen i Milano utgifvit en brochyr: "Om smärtans inverkan på andedrägten". Man har härigenom å nyö fått tillfälle att kasta en blick in i de scener, som föregå i fysiologiska laboratorier, och hvarje känslig människa påtvingas nu det spörsmål, om resultaten verkligen äro af så stort vetenskapligt värde, att dylika misshandlingar kunna på något sätt rättfärdigas. Vidare berättas, hurusom bemälde vetenskapsman, för att göra dylika observationer, har upfunnit sinnrika apparater för att dermed åstadkomma olika grader af smärta, i afsigt att undersöka hvilket inflytande

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

smärtan kan utöfva på andedräftsorganerna. Der förekommer äfven uttrycket "crudeli dolori" eller grym smärta. Till sist heter det i samma brochyr: "experimenten utfördes med *lust och uthållighet*." Så fortfar "Dyrevennen": "Detta lilla utdrag af boken behöfver, som sagdt, inga kommentarier; vi vilja blott uppriktigt önska, att vivisektionens motståndare ville likaledes hängifva sig åt sin uppgift med lust och uthållighet". För att komplettera denna lista vill jag blott anföra ett ytterligare exempel, som Professor von Düben icke torde kunna jäfva.

Det står att läsa i Virchows archiv för den 12 Februari 1880 sidan 248: "På fem hunder genomskars ryggmergen; de blefvo deretter skällade och öfverlefde försöket 3, 6, 7, 10 och 21 dagar. En stor vallhund dog 36 timmar efter sedan den blifvit neddoppad i kokande vatten.

Herr professorn säger vidare på sidan 14, att afskärandet af ryggmergen icke är någon grymhet, om försöken anställas på nerver nedom genomskärningen, emedan der finnes ingen känsel. När djuren begagnats till *talrika försök*, hvilket icke blifvit bestridt, så hemställer jag dock, om det icke är grymhet att låta djuren lefva någon tid med afskuren ryggmerg.

Slutligen säger författaren, att han hoppas att han lyckats ådagalägga att han har rätt, och "att ingen numera skall våga anföra Goltz' försök" som förskräckliga exempel på gräsligt djurplågeri. Jag vågar fortfarande påstå att så förhåller sig.

Vidare öfvergår herr professorn till granskning af ett från Webers bok hemtadt citat, hvarest det heter om Darwin: "Han omtalar vivisektionen med följande ord: "den förtjenar afsky och måste i högsta grad ogillas." Ja — här får jag erkänna att detta citat får en annan betydelse, när det sammanställs med de frågor och svar, som inför engelska vivisektions-kommissionen föregingo detta yttrande. Jag kan icke åtaga mig att försvara allt, hvad von Weber sagt, men jag finner icke otroligt att han sett citatet på något annat ställe och infört detsamma, sådant han funnit det, i sin bok.

Vidare anföres mot författaren af "aktstyckena", att han i sin bok anfört följande: "Det förtjenar anmärkas, att bland dem, som ifrigast kämpade för denna lags antagande, var äfven den berömda Darwin". Detta anser författaren böra stämplas såsom en "oförsynt osanning". Jag skall be att få angifva, hvarifrån denna uppgift är hemtad. Den är tagen från en tysk tidskrift "Androclus" Aug. 1875 N:o 8 sidan 60. Der heter det: "Från England berättas, att några framstående professorer i naturvetenskap och fysiologi, hvaribland Darwin och professor Huxley, stält sig i förbindelse med ledamöter af öfver- och underhuset, för att så ordna lagbestämmelserna angående experiment på lefvande djur, att all onödig grymhet förhindras, utan att vetenskapens intresse skadas. Det säges, att underhandlingarne medfört ett godt resultat" o. s. v. Det synes här, att Darwin deltagit i underhandlingarne om denna lags antagande och, när han förut uttalat sitt ogillande af onödig grymhet, är det alldeles icke orimligt, att han kunnat vara med om att arbeta för lagens antagande.

Vidare yttras på sidan 21: "icke torde heller bemödandena mot vivisektionen få sin kredit stärkt genom framdragande af djurskyddsmötenas i Gotha och Brüssel fattade beslut; ty det ligger nära till hands att då påminna, hurusom detta dödfödda foster med stora later presenterades i tyska riksdagen" etc. Här tror jag, att författaren begått ett misstag. Det faller genast i ögonen, att djurskyddsmötets i Brüssel beslut icke kunnat blifva föremål för den tyska riksdagens behandling. Förmodligen syftar författaren på ett i Dresden bildadt djurskyddssällskap, som har till syftemål att bekämpa det vetenskapliga djurplågeriet. Denna förening ingaf förlidna år till tyska riksdagen en petition, men denna måste undergå en granskning af en "petitionskommission", som öfver densamma begärde Virchows utlåtande, om hvilket man väl kunde veta, i hvilken rigtning det skulle gå — något annat yttrande infordrades icke — och sålunda kom tyska riksdagen aldrig att behandla denna fråga. Nu har samma sällskap gått i författning om att ingifva en ny petition direkt till Furst Bismarck, men jag känner icke om han fäst någon uppmärksamhet dervid.

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Härefter vänder sig författaren mera direkt mot min motion och säger: "Allra minst är det tänkbart i vårt land, der ingen enda vivisektorisk grymhet är framdragen eller kan framdragas, der vivisektionerna äro ytterst få o. s. v., att man skall behöfva lagstifta deremot." Det är för mig tillräckligt, såsom jag längre fram skall närmare utveckla, att veta vivisektion begagnas. Från min synpunkt behöfver jag icke veta, i hvilken utsträckning vivisektion eger rum. Jag ber emellertid att få taga fasta på herr professors erkännande, att det finnes åtminstone mer än en vivisektor i Sverige.

Herr professorn kritiserar vidare det framlagda lagförslaget. Jag ber att få erinra om slutet af motionen, hvaruti jag hemställt, att Lag-Utskottet, om det så funne lämpligt, måtte formulera ett bättre förslag till lag, än det jag uppgjort.

Herr professorn kallar det vidare inkonseqvent af mig att icke yrka absolut förbud mot vivisektion. Jag har i min motion förklaradt detta vara min bestämda åsigt och hoppas att vi en gång skola komma derhän, men det var endast den omständighet, att jag ansåg att man icke kunde hoppas att på en gång hinna målet, som föranledde mig att nu gå en medelväg.

På sidan 23 anmärker författaren, att definitionen på vivisektion icke är riktig, och antager att det vore bättre att säga: "Experiment på lefvande djur i vetenskapligt syfte".

Detta medgifves gerna.

Jag hade nyss tillfälle anmärka att herr professorn förklarar, att döfvande medel icke kunna användas, när det är fråga om nervsystemet och hjernan, och då jag från flera håll fått veta, att just dessa organ företrädesvis nu äro föremål för de lärdes undersökningar, så följer deraf, att bedöfningsmedel för närvarande icke ofta kan användas vid vivisektioner. För öfrigt har jag mångenstädes läst, att de lärdes tankar om dessa bedöfningsmedels användande äro mycket olika, och,

Om utfär-
dande af en
lag till in-
skränkning
af s. k. vivi-
sektioner.
(Forts.)

ehuru jag ej kan fullt bedöma saken, har jag nu kommit till den åsigt, att kontroll derå blir nästan omöjlig.

Herr professorn ogillar 3:dje punkten i motionen, der jag yrkar, att *curare*, det amerikanska växtgiftet, som förlamar djuret men icke framkallar okänslighet, måtte alldeles förbjudas. Han tror åtminstone icke att dess användande kan öka djurets plågor, men jag hemtar stöd för en motsatt åsigt, bland annat, af den omständigheten, att man vid experimenten måste ordna konstgjord andhemtning med bälg och maskin. Jag föreställer mig att detta icke kan annat än öka smärtorna och jag har läst den uppgiften af Claude Bernards efterträdare, Paul Bert, att en med *curare* behandlad hund för hela natten lades på ett bord, och att maskinen arbetade hela natten för att ersätta den naturliga andhemtningen hos djuret, men att, då man om morgonen kom tillbaka, hunden var död, "förmodligen", såsom Paul Bert uttryckte sig, "till följd af någon oregelbundenhet i maskinens gång".

I fråga om 4:de punkten gör herr professorn sig lustig öfver mitt förslag, att vivisektion ej må företagas utan behörig kontroll.

Jag medgifver att praktiska svårigheter torde möta för en betryggande kontroll och jag håller därför ej på mitt förslag i denna punkt. Min afsigt är att begära återremiss, såsom jag sedermera skall närmare utveckla.

På sidan 28 visar författaren till skriften ett oväntadt intresse för mitt anseende. Han säger nemligen: "hvad jag icke, trots all eftertanke, kan begripa, det är hur någon förnuftigt menniska kan ha lust spilla sitt anseende på att för en representantförsamling bära fram ett sådant förslag som detta". Naturligtvis kan det ej vara för mig likgiltigt hvad som i den vägen kan inträffa, men jag skall i alla händelser söka trösta mig med mitt samvetes vittnesbörd om att jag haft en redlig afsigt att med min motion uträtta något godt, och jag lever ännu i den tron att jag det gjort, äfven om något positivt resultat denna gång icke skulle ernås. Jag skall ej anstränga min lilla tankekraft för att söka utfundera, huruvida *herr professors* anseende vunnit eller förlorat på denna skrift.

När brochurförfattaren kommer till 5:te punkten af motionen, finner han det der framställda förslaget "icke minst märkvärdigt". Der bestämmes", säger han, straffet för vivisektion, hvilken man der är fräck nog att kalla "brott". Oaktadt denna hårda tillrättavisning vågar jag dock fortfarande kalla vivisektionen ett brott och stödjer mig dervid på 18 kapitlet 16 § Strafflagen, såvidt nemligen vivisektionen anställles på husdjur, hvilka icke blifvit bedöfvade.

Vidare påpekas åtskilliga inkonsekvenser, hvilka skulle uppstå genom tillämpning af detta förslag, och jag vill icke bestrida, att herr professorn häruti kan hafva rätt. På sidan 30 yttras följande: "Tiden tillåter mig icke att nu och här framhålla vivisektionens rätta betydelse och ståndpunkt såsom vetenskaplig metod och bildningsmedel; men detta framgår af det väl och humant skrifna Züricher-fakultetens i "aktstyckena" innehållna utlåtande" etc. Jag vill ej trötta Kammarern med att höra alltsammans, men en enda punkt uti detta

ntlåtande skall jag be att få uppläsa. Den lyder: "att då menniskan praktiskt tillerkänner sig och tillämpar ett gränslöst herravälde öfver djuren, måste derunder infattas äfven vivisektionen". Jag trodde eljest icke att menniskan tillerkände sig ett sådant oinskränkt och gränslöst herravälde öfver djuren. Åtminstone är lyckligtvis i vårt land förhållandet icke sådant.

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Detta anser emellertid professorn vara väl och humant sagt. Men han har icke nog fullständigt citerat handlingarne. Jag skall be att få komplettera hans citat i fråga om hvad fakulteten yttrat. I den redogörelse för fakultetens yttrande, som förekommer i "aktstyckena" sidorna 13 och 14, heter det: "hvarhelst lagstiftningsåtgärder mot vivisektioner verkligen komma att vidtagas, skola de, enligt fakultetens öfvertygelse, blifva helt och hållet utan verkan till djurens bästa och eudast hämma och skada vetenskapen."

Vidare heter det, sidan 14 — och jag ber Herrarne lägga märke till detta fakultetens yttrande, som Professor v. Düben kallat humant — "och i trots af all möjlig stränghet i lagens handhavande skall den dock städse och med fullt medvetande öfverträdas. Forskningens passion låter icke hämma sig genom konstgjorda skrankor eller afskräcka sig genom straff; det martyrskap, som man på andra områden beundrar, skall man icke heller här våga fördöma." Jag finner häri ett ytterligare stöd för min i motionen uttalade åsigt, att det erfordras stränga åtgärder för att stäfja denna passion.

Herr professorn säger mot slutet af sin skrift: "Denna agitation uppkom i England, alla besynnerliga idéers hemland" etc. Jag ber få påminna om att det var i England, som redan år 1822 den "besynnerliga idén" först uppkom, att man borde med straff belägga grymhet mot djur. Det var ock der som den "besynnerliga idén" uppstod, att slafvar icke borde betraktas såsom handelsvara."

På sista sidan i sin skrift yttrar herr professorn: "Hon — agitationen nemligen — vandrade så öfver till kontinenten och utbredde sig här som en löpeld, delvis närd af engelska pengar." Jag känner icke huru härmed förhåller sig, men om så var fallet, kan jag icke förstå, att det ligger något klandervärdt deri, att rika engelsmän eller andra ofra penningar för att befordra ett mål, som de anse godt.

Så kommer författaren till en slutsats. Han säger: "sedan hon (den nämnda agitationen) nu dött eller åtminstone ligger i själtåget i dessa land införes hon, såsom andra modesaker, till oss i andra hand och förelegad". För detta sitt påstående har författaren icke aktat nödigt att anföra något det ringaste stöd. Jag finner mig då nödsakad att framdraga något stöd för den alldeles motsatta åsigt, som jag tagit mig friheten att framlägga. Jag ber till sådant ändamål få upplysa, att i den tidskrift (Dyrevennen), ur hvilken jag förut citerat något, bland annat inhemtas, att i engelska öfverhuset å nyo är ingifvet förslag om fullständigt afskaffande af all vivisektion å ryggradsdjur. I Amerika har man äfven för afsigt att förnya sina ansträngningar i enahanda syfte. I Tyskland är, såsom jag redan nämnt, inlemnad en petition med öfver 6,000 underskrifter till Furst Bismarck. "Dyrevennen" omnämner äfven, att Herr von Webers af Professor von Düben så

*Om utfär-
dande af en
lag till in-
skränkning
af s. k. vivi-
sektioner.
(Forts.)*

mycket klandrade bok blifvit öfversatt på ej mindre än 9 olika språk. Tyder sådant på att denna agitation "dött" eller "ligger i själtåget?" Till italienska parlamentet kommer att inlemnas en petition i samma syfte, och till och med på ryska språket äro åtskilliga arbeten i ämnet spridda. Tyder manne allt detta på att denna agitation "dött" eller "ligger i själtåget"?

Medan jag har denna tidskrift i min hand, ber jag få anföra något, som synes bevisa, att agitationen i fråga icke är så alldeles onyttig. Tidskriften omtalar nemligen följande lilla drag: "En af de tyske bekämparne af vivisektionen inträdde nyligen hos en instrumentmakare, som försörjer sig med tillverkning af marterredskap, och blef af denne öfveröst med förebråelser. "Det är ni och edra vänner", ropade den förbittrade fabrikanten, "som ödelägger min handel. Förr kunde jag sälja 100 stycken af Cermacks hundhållare, då jag nu blott säljer en."

Ett ytterligare stöd för att det icke är så illa stäldt med denna agitation hemtar jag ur den omständigheten, att ett sällskap redan 1875 blifvit bildadt i England med syfte att åstadkomma totalt afskaffande af vivisektionen. Detta sällskap har sina sammankomster i London, och jag kan upplysa att, enligt den redogörelse för sällskapets ekonomiska ställning, som åtföljer dess 5:te årsberättelse, sällskapet disponerar öfver en kassa, som uppgår till öfver 1,000 pund sterling eller 18,000 kronor. Dessa medel hafva insamlats genom subskription, och förteckningen å subskribenterna upptager 30 å 40 sidor i denna bok.

Jag skall anföra ännu ett litet bevis, som jag anser ega en viss vikt. Det är nemligen en adress till nuvarande premierministern i England, Gladstone. Jag skall derur citera endast några få ord.

Den börjar sålunda: "Vi, undertecknade, pärer, biskopar, domare, parlamentsmedlemmar, prester, skolchefer, officerare af armén och flottan, läkare, kirurger och andra, vända oss med förtroende till eder, såsom en statsman, i hvars ögon sedliga frågor ega sin rätta betydelse".

I denna skrifvelse påminner man om, huruledes i England år 1822 stiftades en lag i syfte att förekomma djurplågeri, men man beklagar, att förhållandena nu äro på väg att försämrans genom den lag, som år 1876 blef antagen i ändamål att inskränka vivisektionerna. Åtskilliga intressen lyckades nemligen åvägabringa vissa restriktioner, hvarigenom hela lagen i viss mån förintades. Nu finnes nemligen ett slags laglig rätt att behandla djur nästan huru som helst. Det heter nemligen i en paragraf af denna lag att, om det kan visas att ett vetenskapligt experiment icke kan vinna framgång om djuren bedöfvas, slipper man döfva dem, och denna licens begagnas ganska flitigt.

Efter att hafva påpekat detta beklagansvärda förhållande, säges det vidare i adressen: "sådant är tillståndet i vårt land, under det på kontinenten otaliga laboratorier äro i verksamhet, hvarterda försedt med en arsenal af dyrbara tortyrredskap och med maskiner, som arbeta oupphörligt dag och natt för att underhålla konstgjord andhemptning hos de curariserade offren på vivisektionsborden." Så säges det vidare,

att en blick på de vidfogade ritningarne öfver instrument borde vara tillräcklig att visa, i huru vidsträckt skala vivisektionerna måste bedrivas för att kunna uppmuntra en så beskaffad industrigren.

Sedan det påpekats att de hufvudsakliga omständigheter, som anförts till försvar för vivisektionerna, vore bedöfningen och nyttan för behandlingen af sjukdomar, söker man äfven här vederlägga detta, men dervid behöfver jag icke uppehålla mig, ty jag har redan förut vidrört detta ämne.

Slutligen uppmanas Gladstone att begagna sig af sin höga maktställning för att få en gräns satt för vivisektionerna, och då erfarenheten af den engelska lagen redan visat det vanskliga i att på detta område skilja bruket från missbruket, framställes såsom det önskligaste, om dessa vivisektioner kunde *helt och hållet förbjudas*.

Jag har kanske redan uppehållit Herrarne längre än hvad som kan vara lagom, men det får tillskrifvas det lifliga intresse, jag hyser för saken. Jag skall nu öfvergå till att i största korthet säga några ord angående Utskottets utlåtande. Utskottet antyder, att jag i sammanhang med mitt förslag om utfärdande af en lag till inskränkande af s. k. vivisektioner äfven bort framlägga förslag till ändring i den uppgifna paragrafen i Strafflagen, i syfte att straffpåföljderna för hvarje slags djurplågeri borde höjas, och att alla slags djur och icke endast husdjuren borde inbegripas under detta förbud.

Jag medgifver gerna, att Utskottet har rätt häri, och att detta kan vara ett förbiseende af mig, men då Utskottet säger sig icke vilja förorda en lagstiftning emot vivisektion, innan åtminstone någon utredning vunnits om tillvaron äfven i vårt land af sådana förhållanden, som göra densamma påkallad, får jag förklara, att jag från min ståndpunkt icke anser någon annan utredning behöflig, än att det är erkänt att vivisektioner begagnas äfven här i landet, och detta har icke af någon blifvit förnekadt. Att Kongl. Maj:t, som är öfverhopad med direkta framställningar såväl från Riksdagen som från andra håll, utan en särskild skrifvelse skall taga saken om hand, derpå vågar jag åtminstone icke lita.

Vid Utskottets utlåtande är fogad en reservation af Herr Smedberg, som ansett att s. k. vivisektioner, hvilka utgöra den gröfsta art af djurplågeri, böra vid högt ansvar alldeles förbjudas, helst som inom vetenskapen delade meningar om behofvet och nyttan deraf uppstått, och flere framstående vetenskapsmän på senare tider uttalat sin förkastelsedom öfver dylika experiment.

Jag begagnar tillfället att upprigtigt tacka den ärade reservanten för denna öppna förklaring, deri jag till alla delar instämmer, och då jag nu kommer att hos Herr Talmannen anhålla om återremiss, skulle jag helst hafva velat begära densamma i det syfte, reservationen angifver, men om Utskottet hellre skulle vilja förorda en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om utfinnande af lämpliga lagbestämmelser i detta hänseende, så vill jag, för att hellre vinna något än intet, härfpå gerna gå in.

Herr Talman! jag anhåller om återremiss.

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Om utfär-
dande af en
lag till in-
skränkning
af s. k. vivi-
sektioner.
(Forts.)

Herr Fredenberg: Ehuru blott en enda röst inom Lag-Utskottet höjt sig mot det afskyvärda djurplågeri, som bedrifves vid de medicinska läroverken under den vetenskapliga benämningen vivisektion, så tillstår jag ändock utan den ringaste tvekan, att jag hyser de största sympatier för Herr Arfwedsons ur kristligt moralisk och humanitetssynpunkt särdeles behjertansvärda motion. För några dagar sedan utdelades här i Kammaren en brochyr i vivisektionsfrågan af Professorn Friherre von Düben, hvars språk och hela innehåll, ehuru författaren söker inränga sig bland de "fyrtio martyrer", på ett synnerligen ofördelaktigt sätt vittna icke blott om vetenskapsmannens brist på oveld och sans, utan, om möjligt, ännu mera mot den bildade mannen, på hvilken borde kunna ställas det berättigade anspråk, att han skulle hysa någon aktning för sig sjelf och andras åsichter, då striden här gäller den stora humanitetsfrågan, huruvida människan har obegränsadt och oansvarigt herravälde öfver de värlösa djuren. Emellertid är det för mig åtminstone alldeles klart, att Professor von Düben med sådana vapen icke lyckats nedsabla motionären, ännu mindre förringa värdet af den bok, »Nyare aktstycken i vivisektionsfrågan», som utdelades vid förra riksdagen, hvars innehåll icke utgöres af några otillförlitliga sensationsberättelser, utan stöder sig hufvudsakligast på uppgifter från en af engelska regeringen år 1875 tillsatt undersökningskommission, Baron von Webers noggranna undersökningar samt, hvad bättre är, herrar vivisektorers egna bekännelser i sina lärda afhandlingar, samlade i Pflügers fysiologiska archiv. Genom alla dessa aktstycken bekräftas till fullo vivisektionens oerhörda och upprörande grymheter.

Professor von Düben söker väl att lugna människohjertats ädlaste känsla, barmhertigheten, med den uppgiften att genomborrandet af hufvudskålen på en hund icke är smärtsammare än att genomborra eller "trepanera" hufvudskålen på en människa. För min del tror jag att den operationen på en människa är ganska smärtsam, och då han för öfrigt tillkännagifver att alla djur bedöfvas med kloroform, har han märkvärdigt nog icke sagt, och jag tror icke heller att han kan säga, att så vanligtvis är förhållandet, ty den engelska undersökningskommissionens berättelse har annat att förtälja.

Der åberopas nemligen i § 1287 följande yttrande af Professor Schiff, deri han gjort en så lydande bekännelse: "Jag är tvungen att på många af de hundar, som levereras till mitt laboratorium, afskära de nerver, som sätta dem i stånd att gifva ljud ifrån sig, på det ej deras nattliga jemmerrop må bringa mina fysiologiska studier i dåligt rykte hos mina grannar."

I samma berättelse, § 3540, tillstår Professor Klein i Wien med cynisk öppenhet, att "en vivisektor, hvars uppmärksamhet helt och hållet tages i anspråk för experimentets vetenskapliga sida, har hvarken tid eller lust att bekymra sig om, hvad offerdjuret dervid känner". Han upprepar denna bekännelse i § 3562 och säger dessutom i §§ 3546 och 3739, att i de fysiologiska laboratorier på den europeiska kontinenten, således i Tyskland, Österrike, Frankrike

och Italien, det är allmän vana att icke det ringaste bry sig om de pinade djurens smärtor. Denna skamlösa bekännelse af en tysk-österrikisk professor har mycket bidragit dertill, att de tyska och österrikiska vivisektorerna rent af kommit i vanrykte hos den bildade allmänheten i England.

Vidare talas i nämnda brochyr om de förbränningsförsök, som Doktor Wertheim i Wien år 1867 anställde på 30 hundar. Derom heter det: "Sedan han bedöfvat hundarne, öfvergöt han 5 af dem nio gånger med kokande vatten, de öfriga 25 med terpentinolja, som han påtände nio gånger efter hvarandra. Sålunda blefvo bröstet och buken på de 5 första kokta och på de 25 senare stekta. Den upprörande grymheten vid dessa försök blir rätt tydlig, då man finner, att en del af hundarne lefde ända till 5 dagar efter förbränningen, utan att Doktor Wertheim tänkte på att förunna de ur bedöfningen återuppvaknande, öfver hela kroppen med smärtsamma bränsår betäckta djuren välgerningen af en hastig död." (Se den Kejsrerliga Rudolfs-Stiftelsens Årsberättelse för 1867, Sid. 172—183.

Jag hemställer till Herr Talmannen, och Eder, mine Herrar, om dessa uppgifter kunna misstydas och om man behöfver vara fysiolog för att begripa, om detta är grymhet eller ej.

Med sådana fakta för ögonen, förvånar det mig verkligen att Lag-Utskottet icke kunnat hittat på någon bättre utväg än att hänvisa till 18 kap. 16 § Strafflagen, ty nog borde Utskottet lika väl som hvarje tänkande menniska veta, att en medlidsam allmänhet icke får träda in i vetenskapens tortyrkamrar, och att således herrar vivisektorer helt ogeneradt kunna företaga sina grymma experiment, utan att de behöfva hysa någon fruktan för att någonsin kunna träffas af lagens straffande arm. Den allmänna rättskänslans och barmhertighetens förkrossande dom hafva dessa herrar hitintills visat, att de bekymra sig föga eller intet om.

Jag vill i det längsta gerna tro att våra vetenskapsmän icke låta komma sig till last en sådan hjertlös grymhet och vild fanatism, som den, hvarmed vivisektionerna i utlandet bedrifvas, men det gifves dock icke någon säkerhet för, att icke bland vår läkarecorps, hvars vetenskapliga bildning och anseende snarare stå öfver än under utlandets, det icke finnes eller kan komma att finnas någon fanatisk fysiolog, som på detta område vill söka att komma i nivå med utlandets hänsynslösa mästerskap. Säkert torde emellertid vara, att äfven i vårt land för närvarande hundratals djur ärligen offras åt vivisektioner, och att många bland dem under längre eller kortare tid underkastas mångfaldiga experiment, innan de slutligen dö eller dödas. Lag-Utskottet söker visserligen trösta oss med, »att, derest verkligt behof förefinnes antingen af särskilda ordningsföreskrifter till förekommande af missbruk vid anställande af vivisektioner eller möjligen utaf särskild lagstiftning af beskaffenhet att Riksdagen deri bör taga del, Kongl. Maj:t, som eger utväg att inhemta alla nödiga upplysningar i ämnet», då också skall taga vivisektionsfrågan om hand.

För min del tror jag att regeringen, som har en sådan massa

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

ärenden af löpande beskaffenhet att handlägga, icke har synnerlig tid öfrig för humanitetsfrågor, men om jag också misstager mig deruti, anser jag likväl i alla fall att det skulle vara den svenska Riksdagen värdigt, om den, med varmt erkännande af vetenskapens *berättigade* sträfvanden, i denna stora humanitetsfråga höjde sin aktningsbjudande stämma för rättvisans och barmhertighetens ännu högre intressen.

Att man icke bör kunna hysa någon tvekan, på hvilkendera sidan man bör ställa sig i denna fråga, derom hafva herrar vivisektorer sjelfve dragit försorg, ty i deras lärda afhandlingar, som finnas i offentligt tryck, säges det på flera ställen, att två vivisektorer, som verkställt samma experiment, aldrig kommit till samma resultat, och att hvad den grymma forskningen den ena dagen förklarar vara en obestriddlig sanning, måste den andra dagen efter nya försök anses såsom en lika obestriddlig lögn.

Då denna ohyggliga vetenskap således har att uppvisa så mycken motsägelse och förvillelse, hvad återstår väl då af densamma annat än, såsom reservanten inom Utskottet så träffande uttryckt sig; "den gröfsta art af djurplågeri".

Jag tror icke någon behöfver frukta att läkarevetenskapen skall förlora något på borttagandet af dessa vivisektioner, då flere af Europas förnämsta medicinska auktoriteter, en Nelaton, en Fergusson, en Charles Bell med flere, yttrat sig om vivisektionerna såsom både skadliga, förkastliga och vilseledande.

Dessutom har universitetet i Dublin förbjudit vivisektionerna helt och hållet, utan att man kunnat märka att läkarevetenskapens utbildning derstädes på något sätt lidit deraf.

Då för några dagar sedan åttonde hufvudtiteln behandlades här i Kammaren, förekom derstädes en särdeles klar, tydlig och väl motiverad motion om anslag till ny byggnad för Karolinska institutet. Behovet deraf var så väl utredt, att sjelfva det sparsamma Stats-Utskottet, som annars icke är lätt att öfvertyga, då det gäller större anslag, måste medgifva detsamma, och derföre skall jag också utan någon tvekan vid de gemensamma voteringsarne inom Kamrarna rösta för det ifrågavarande byggnadsanslaget, men jag erkänner äfven upprigtigt, att jag gör det med litet missmod, då jag är öfvertygad om att den nya byggnaden kommer att inrymma en lokal för den af mig afskydda vivisektionen. Jag har sedan dess vunnit ytterligare bekräftelse härpå af personer, som sett byggnadsritningarne, och de hafva intygat att på dessa ritningar finnes upptaget en källare med det betecknande namnet »Kaninkällaren».

Herr Talman! Då jag är varmt och innerligt öfvertygad om att sann bildning och upplysning aldrig kunna befrämjas med orättfärdiga medel, så instämmer jag med nöje i reservantens uttalanden; men, på det att frågan skall vinna närmare utredning, förenar jag mig med motionären och yrkar återremiss, för att genom en skrivelse till Kongl. Maj:t denna viktiga fråga i humanitetens namn skall få sin rätta belysning och utredning.

Herrar *Sjö* och *Lind* instämde med Herr *Fredenberg*.

Herr Casparsson: Till en början skall jag bedja få hembära motiönären min upprigtiga tacksägelse därför att han genom framläggande af sin motion bragt denna fråga under öfverläggning, ty om jag också icke kan biträda det lagförslag, han framställt, så anser jag dock, att vivisektionsfrågan förtjenar att komma under diskussion i landets lagstiftande församling. Jag bor icke långt från en punkt, der vivisektionen har en af sina härdar, och utan att tillåta mig att fälla något omdöme och *ännu mindre* något *klandrande* omdöme om det sätt, hvarpå denna institution fullgör sin verksamhet, så vill jag dock konstatera, att bland allmänheten underliga och mången gång vidunderliga föreställningar derom göra sig gällande, hvilka föreställningar af folkfantasiens ytterligare utsmyckas. Man kan visserligen invända, att folkfantasiens får icke utöfva något inflytande på lagstiftningsåtgärder, men då man känner den obenägenhet, som hos menige man ofta förefinnes emot att anlita läkare, så är det icke en likgiltig sak, om en begreppsörvexling i detta fall gör sig gällande emellan nödiga operationer, som af läkarekonsten i mensklighetens intresse anställas på menniskor, och de experiment, som i vetenskapens intresse anställas på lefvande djur; och i detta fall vet jag af egen erfarenhet, att begreppsörvexling hos menige man gjort sig gällande. Jag tror å andra sidan, att, om frågan blefve föremål för Riksdagens uppmärksamhet, så skulle detta i någon mån lugna sinnena och bidraga till att häfva de vidunderliga föreställningar, som nu förefinnas.

Lag-Utskottet har hänvisat till redan befintliga stadganden i Strafflagen. I det afseendet vill jag nämna, att det hände mig för icke länge sedan, att jag blef tilltalad af ett fruntimmer, som, med kännedom om att jag vore riksdagsman, vände sig till mig i ett något irriteradt tillstånd, visade mig en tidning och sade: "Se här, hvad är det för lagar, som Herrarne stifta, då de icke kunna skydda djuren mot *sådan* råhet och grymhet från menniskans sida". Jag vill i förbigående nämna med anledning af en uppsats i Aftonbladet i vivisektionsfrågan, hvilken sammanställer djurvännernas sträfvanden i praktisk betydelse med sedlighetsvännernas, att detta fruntimmer hvarken var medlem af "Federationen" eller "Djurskyddsföreningen", utan blott en medlem af den menskliga barmhertighetens och medlidandets stora sällskap. Jag läste den åsyftade berättelsen i tidningen, och jag må säga: jag blir i allmänhet icke svarslös, men *då* blef jag det. Jag gjorde ett urklipp ur tidningen; det var Nya Dagligt Allehanda för den 18 sistlidne Mars. Jag vill icke besvära Herrarne med att uppläsa notisen; jag vill blott referera densamma. Der berättas, hurusom under sistförflutna sommar två herrar vid Ulriksdal roade sig med att i ett träd upphänga en hund och skjuta till måls på honom med jernskodda pilar, ett experiment som visserligen icke skedde i vetenskapens intresse, men antagligen för att utröna, huru långt djuret kunde tåla kallt jern. Djuret nedtogs efter en stund, ännu lefvande, och släpades till den närbelägna sjön, för att dränkas. Allmänna åklagaren fick reda på saken och instämde dessa s. k. herrar till häradsrätten, med yrkande om ansvar för djurplågeri. Der företedde de emellertid till sitt fredande ett af föreståndaren för Veterinärinstitutet i Stock-

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

holm utfärdadt intyg af detta innehåll: "Med anledning af en hos mig gjord förfrågan, huruvida en hund, som varit några minuter hängd, har känsel, får jag härmed förklara, att en sådan hund saknar känsel och således aldrig kan blifva utsatt för djurplågeri". Följden häraf blef, att häradsrätten frikände dessa anklagade, men förpligtade allmänna åklagaren att ersätta vittnena med 35 kronor. När vetenskaplig auktoritet kan skylta sådan, efter mitt förmenande, uppenbar rå grymhet, som icke skett i annat intresse än att plåga djuret, då kan man med skäl fråga sig: hvad kan icke vetenskapen skylta, när det är fråga om vetenskapliga försök? Jag bäfvar verkligen för svaret. Och när dessa personer, som, om man får döma efter deras titel af "ingenjörer", kommit i åtnjutande af bildningens förmåner, kunnat göra sig skyldiga härtill, må man väl fråga: när sådant kan ske på det färska trädet, för hvilket bildningens safter äro tillgängliga, hvad kan icke då ske på det torra, från hvilket dessa lifgivande safter äro afstängda?

Här har inom Kammaren blifvit utdelad en brochyr, som tyckes göra anspråk på att vara en sorts bilaga till Lag-Utskottets betänkande, utgången, för att tala riksdagsspråk, från något Enskildt Utskott. Den har till motto: "Poscimur", af Horatius, hvilket jag med icke allt för fri översättning vill översätta med: *man manar ut oss*. Ja, "man manar ut oss" med en brochyr, hvars bildspråk och hela framställningssätt äro hemtade från den litterära smakens sämsta tillflöden. Jag vill icke uppläsa något citat ur denna brochyr; jag vill blott, för att styrka rigtigheten af min uppfattning, exempelvis nämna sidorna 6 och 30. Författaren lemnar på sidan 6 den för bedömandet af vivisektionen ganska viktiga upplysningen, att han sjelf icke är eller varit vivisektor. Jag lyckönskar upprigtigt vivisektionens sak till denna upplysning. Ty hade han varit eller vore han utföware deraf, så skulle deras älsigt, som hålla före att vivisektioner leda till förvildning, hafva fått ett mycket starkt stöd.

Författaren vänder sig mot motionären, som begagnat sin grundlagsenliga rätt för att fullgöra hvad han tvifvelsutän ansett vara sin pligt, på ett sådant sätt och och uti sådana ordalag, att jag tror, om dylikt förekomme under diskussionen i denna Kammare, Herr Talmannen skulle i det upplysta vettets och den sunna smakens namn anse sig skyldig att begagna sin grundlagsstadgade rätt för att återföra diskussionen inom tillbörliga gränser. Jag är öfvertygad att vi alla äro tacksamma för de upplysningar, som uti utredda frågor lemnas oss, men om denne författare ämnar vidare uppvakta Riksdagen med någon "kritik", så vill jag för min del uttala den önskan, att hans meddelanden först i Kammarens kansli måtte underkastas en välbehöflig kritik, innan de för Riksdagen framläggas.

Lag-Utskottet säger i sitt betänkande, att, derest verkligt behof förefinnes att något göres åt saken, man bör kunna hysa den tillförsigt, att "Kongl. Maj:t, som eger utväg att inhemta alla nödiga upplysningar i ämnet, då ock vidtager den åtgärd, som af dessa må finnas föranledd, utan någon från Riksdagens sida gjord hemställan". Jag tror emellertid icke, att det finnes någon regering i verlden, som

skulle vilja vidtaga åtgärder i det syfte, hvarom här är fråga, utan att veta sig hafva ett kraftigt stöd hos representationen och den allmänna meningen i landet, och den konungens rådgifvare, som skulle tillstyrka sådana åtgärder utan att hafva detta stöd, skulle troligen blifva, figurligt taladt, vivisekerad under påverkan af de "vetenskapens protester", som fått sitt uttryck i denna broschyr. Jag tror derföre att, om man vill vänta att Kongl. Maj:t skall göra något åt saken, det erfordras ett bestämdt uttalande från Riksdagens sida. Jag befarar icke heller, att ett sådant uttalande skulle medföra någon fara för vetenskapen, ty jag hyser det höga förtroende till våra vetenskapsmän, att en utredning af frågan skulle ställa deras åtgöranden i ett ljus, som vore egnadt att lugna uppjagade och öfverdrifna föreställningar. Och jag är fullt öfvertygad, att den allmänna rättskänslan skulle draga en suck af lättnad och tillfredsställelse, om den blefve upplyst om att den svenska vetenskapens och forskningens sköld vore fri från de skamfläckar, hvarmed den i andra länder blifvit — om det tillåtes mig att citera f. d. engelske kolonialministern lord Carnarvons ord — "besudlad af vildar, som kalla sig vetenskapsmän".

Jag instämmer derföre i motionärens yrkande om återremiss i syfte att få en utredning i frågan. Jag vet väl, att en sådan återremiss numera icke kan hafva någon praktisk påföljd, men jag tror att den skulle vara ett uttryck deraf, att Andra Kammaren visserligen sätter vetenskapen högt och genom handling visat det, men att den sätter ännu högre förbarmandets och barmhertighetens lag, hvilken skall bestå, då alla vetenskapens lagar och system äro grusade, och att icke blott det *menskliga* lidandet här har en genljudsbottnen, utan äfven det stumma lidande, som icke eger annat uttryck än den "*creaturens suckan*", hvaröfver broschyrförfattaren på sjetta sidan behogat skämta.

I detta yttrande förenade sig Herrar *Folke Andersson, E. G. Boström, C. Ekman, P. Ericsson, Bälter Sven Ersson, Flensburg, Granlund, Hammarberg, Friherre Koskull, Lundegård, Lundgren, Magni, O. B. Olsson, von Rehausen, Toll, Rutensköld, J. Sandvall, F. G. Sandvall, Wieselgren* och *Wigardt*.

Herr Dickson: Af de många instämmanden, som gjordes i den siste talarens yttrande, lär jag kunna på förhand draga den slutsats, att högst få eller kanske ingen kommer att instämma med mig. Men detta kan icke hindra mig att i denna fråga uttala min åsigt, och jag anser mig dertill så mycket mera berättigad eller, rättare sagdt, uppkallad, som jag är den medicinska vetenskapens ende målsman i denna Kammare. Jag får derföre bedja Kammaren att med mig en liten stund taga denna fråga i betraktande från en riktig och sund synpunkt och icke låta ett kanske berättigadt känslosvall vara bestämmande, då det gäller att bilda sig en åsigt i saken.

Vi känna och vi erkänna, att vårt land har en läkarecorps, öfver hvilken vi kunna yfvas, ty den står på en särdeles hög vetenskaplig

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

ståndpunkt. Men, mine Herrar, huru har den kommit till denna ståndpunkt och hvarför står den der för närvarande? Jo, orsaken ligger deruti, att den medicinska undervisningen i vårt land är grundad på en rationel basis och bedrifves på ett ändamålsenligt sätt, och den skulle icke hafva kunnat bedrifvas med en sådan framgång, om icke vetenskapen till sin hjälp hade tagit experiment på lefvande djur. Skulle nu den motvilja mot dylika experiment, som — möjligen framkallad genom någon öfverdrift i deras verkställande — gjort sig gällande, lyckas här i Sverige genomdrifva ett förbud mot dem, skulle frukterna deraf icke dröja att visa sig. Ty den läkarecorps, öfver hvilken vi nu kunna vara så stolta, skulle i sådant fall inom några få år så nedsjunka, att den komme att bestå blott och bart af empirister, som vid sjukdomarnes behandling endast hade att följa textböcker och stödja sig vid iakttagelser, gjorda af andra. Tror man väl, att den medicinska vetenskapen skulle hafva erhållit den utveckling, som den för närvarande har, om icke dessa experiment på djur varit gjorda? Huru skulle man fått veta något om livets olika funktioner, derest man icke genom undersökningar på djur kommit till insigt i detta hänseende? Hvar skulle vetenskapen i allmänhet hafva stått, om icke dessa experiment på djur egt rum? Låt oss blott taga ett enda exempel från telegrafien, som ju dagligen åt den stora allmänheten medför synnerlig nytta. Se vi efter dess första uppkomst, så finna vi, att den härrörde från de undersökningar, som en lärd italienare år 1780 verkställde med lären af en groda. Han iakttog nemligen, huru dess muskler genom beröring med zink och koppar sammandrogos. Detta var första uppslaget till telegrafien, ehuru naturligtvis en mängd experiment under loppet af många år egt rum, innan man kommit till det resultat, som man i dag ser. Man kan här väl också säga, och jag har hört den anmärkningen göras, att vetenskapen nu kommit till den ståndpunkt, att dessa experiment icke längre äro för densamma oundgängligen nödvändiga. Jag medgifver, att invändningen kan vara berättigad i vissa fall. Det finnes i den vetenskap, som kallas fysiologi, vissa bestämda satsar, som genom redan gjorda experiment numera vunnit sådan stadga, att de kunna anses såsom axiomer och således göra ytterligare experiment i vissa fall endast undantagsvis behöfliga, men *för sjelfva undervisningen* behöfva experiment fortfarande ega rum. Ty lika litet som en lärare i matematik kan demonstrera en geometrisk sats för sina lärjungar, om han icke på taflan ritar upp densamma, lika litet kan en lärare i fysiologien för vissa *sina* lärjungar om riktigheten af de åsikter, han förfäktar, om han icke får genom experiment fullkomligt praktiskt ådagalägga dem. Jag medgifver emellertid och tror också, att öfverdriften i flera länder hafva just framkallat den reaktion, som nu eger rum. Men innan vi här i Sverige besluta oss för en sådan reaktion, så behöfves åtminstone att hafva något underlag deraf, och sådant fattas här helt och hållet. Man borde för det första kunna ådagalägga dels att vivisektionen bedrifves på ett sätt, som icke är tillbörligt, och dels äfven att densamma, när den företages, icke företages i vetenskapens intresse. Mine Herrar, när man talar om vetenskapligt

intresse, så kan jag icke underlåta den anmärkning mot motionärens förslag — ehuru jag böjer mig för honom personligen, emedan jag är öfvertygad om att han framlagt detsamma under påverkan af ädla känslor — att motionären, såsom mig synes, genom detta förslags framläggande visat sig vara en vida större vän af de stumma djuren, än af de lefvande människorna; ty det är just genom dessa experiment på de stumma djuren, som vi kommit derhän, att vi kunnat förekomma och mildra många sjukdomar och plågor för människan. Jag tror därför, att man är fullt berättigad att använda dessa experiment.

Här har i motionärens förslag talats om att dessa vivisektioner, om de än understundom kunde vara nödvändiga, dock borde företagas först sedan djuren blifvit bedöfvade. Jag kan försäkra den ärade motionären derom, att hvarje experimentator, hvarje fysiologisk laborator i detta fall med största tillfredsställelse begagnar sig af dessa döfvande medel, emedan de äro intresserade af att experimenten må ega rum på det mest ostörda sätt, hvilket just sker derigenom, att de djur, som underkastas vivisektionen, äro känslolösa och orörliga; fy eljest skulle experimenten icke lyckas och således ej tjena till något. Det är endast undantagsvis, som vivisektioner äro nödvändiga utan att dervid användas bedöfvande medel, nemligen då användandet af detta bedöfvande medel skulle upphäfvja sjelfva den verkan, som med experimentet åsyftas. Herrarne synas mig verkligen vilja ställa dessa personer, som handla i ett sant vetenskapligt intresse, i parité med okynliga pojkar, som rycka vingor och ben af flugor o. s. v. för att sedan se om de kunna flyga. Tro Herrarne verkligen, att dessa vetenskapsmän äro så barnsliga? Jag åtminstone tror det aldrig. Här talas så mycket om dessa plågor, som dylika experiment medföra, och jag medgifver, att det är påkostande för hvar och en att se det djuren blifva underkastade tortyr; men när detta sker i det högsta vetenskapliga intresse och följaktligen kommer att lända hela menskligheten till nytta och fromma, så ställer sig saken helt annorlunda. När man tänker på huru många större, och både onödiga och onyttiga grymheter, som vi dagligen begå och att de oftast ske för vårt eget nöjes skull, så förekommer mig detta såsom en sann tillämpning af satsen: "sila mygg och svälja kameler". Jag behöfver icke tala om dessa kastreringar och dessa stubbningar m. m., hvilka ju äro ett våldförande af naturens lagar; men jag ber få påpeka, hurusom måhända många af dem, som instämt med motionären, begå liknande grymhet, då de sysselsätta sig med fiske. Huru många är det icke, som sysselsätter sig dermed, icke så mycket för behovet af att skaffa mat för sitt bord, utan endast för sitt eget nöjes skull. Betänken, mine Herrar, hvad den stackars fisken måste lida, då han hänger sprattlande på kroken eller när kroken skall utdragas ur fiskens mun — tro Herrarne väl att detta kan ske utan plågor? — eller då man sticker en krok genom ryggen på smärre fiskar och sedan släpper dem ut i vattnet såsom bete? *Detta* kallar jag för grymhet, ty der saknas fullkomligt det berättigande, som vivisektionen eger, för så vidt som dermed afses att vinna det högsta vetenskapliga

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

*Om utfärdan-
de af en lag
till inskränk-
ning af s. k.
vivisektioner.
(Forts.)*

ändamål. Jag tror därför, att Herrarne icke böra låta sina känslor verka här allt för mycket. Herrarne böra vara öfvertygade derom, att i vårt land är vivisektionen litet utbredd och att den eger rum blott på ett par ställen, der den är alldeles nödvändig för den medicinska undervisningen, dervid den dock bedrifves på det sätt, att djuren besparas plågor så mycket, som är möjligt för vinnande af det ändamål, som äsyftas.

För att nu öfvergå till sjelfva lagsförslaget, så har motionären sagt, att han för sin del icke mycket håller på detsamma. Skulle väl också Lag-Utskottet verkligen kunnat tillstyrka ett sådant förslag? Huru skulle det väl tillgå, om vivisektioner icke finge ske annat än i närvaro af ett par poliskonstaplar och medlemmar af djurskyddsföreningar, som å myndigheternas vägnar skulle öfvervaka dessa försök. Jag skulle beklaga dessa personer, om de, utan den minsta kännedom om syftet med experimentet och utan förmåga att bedöma, huruvida djuret verkligen lider plågor, skulle hafva sig ålagdt att öfvervaka vivisektionerna. Hvad skulle de väl då göra? Skulle de instämma vivisektorn till domstol och uppträda såsom vittnen mot honom eller skulle de ega makt att helt och hållet förbjuda honom att fullfölja experimentet? För min del kan jag i sanning icke begripa hvad de skulle der att göra, om icke för att sjelfva blifva plågade.

Vidare föreslår motionären att djurets bedöfvande skall fortsättas under hela den tid som experimentet räcker och att, sedan detta är slut, djuret skall dödas, innan bedöfvningen upphört. Men, om vi antoge ett sådant förslag, så skulle också dylika experiment icke vidare behöfva anställas; ty, mine Herrar, resultatet får jag icke under sjelfva verkställandet af experimentet, utan först någon tid derefter. Jag skall derpå angifva blott ett enda exempel. För att få veta, hvilken inverkan en skada på en viss kroppsdel kan hafva på t. ex. djurets sekretioner, så framkallar jag denna skada med konstlade medel; men verkningarne deraf visa sig icke genast, utan djuret måste bibehållas vid lif för att jag må kunna vinna den upplysning, jag önskar och först genom det resultat, som då vinnes, får jag klart för mig, huru jag sedermera skall behandla dylika fall i afseende på människor.

Jag skall icke upptaga Kammarrens tid längre; men ber Herrarne noga betänka sig, innan ett beslut fattas i den rigtning, som här är ifrågasatt och som afser uttalande af ett gemensamt omdöme från Kammarrens sida derom, att vivisektionen här bedrifves på ett grymt och tillika onyttigt sätt, ty jag kan försäkra Herrarne, att, så vidt jag känner, vivisektionen hittills i Sverige icke egt rum annat än i rent vetenskapligt intresse och att, om det skulle lyckas att afskaffa vivisektionen, detta skulle medföra en obotlig skada för vetenskapen och svåra följder för framtiden, äfven om dessa icke visa sig genast.

Jag anhåller således, att Herrarne måtte instämma icke i motionärens, utan i Lag-Utskottets förslag.

Med Herr Dickson instämde Herr *Herslow*.

Herr Lindmark: Jag skulle hafva afstått från ordet, om icke den siste talaren uppkallat mig, men nu anser jag mig skyldig att säga några ord och härvid skall jag söka att yttra mig så lugnt och opartiskt som i min förmåga står och sakens beskaffenhet kräver.

Till en början ber jag att, med anledning af hvad den siste talaren yttrade derom, att vivisektionen vore nödvändig i vetenskapens och mensklighetens intresse, få uppläsa följande omdöme, hvilket finnes intaget uti den här i Kammaren utdelade broschyren med titeln: "I vivisektionstrågan" sid. 6. Det lyder sålunda:

"Hur sorgligt ljuder ej den af såväl utmärkte engelska läkare, som af Jatros uttalade bekännelsen, att oakadt de förfärliga qual, som millioner djur under de senaste årtiondena måst utstå för vivisektionens inbillade syften och för så många rykteshungriga forskares fåfånga, man ej kan visa, att en *enda timme af ett människolif* derigenom vunnits eller ens blifvit lindradt."

Vidare ber jag att få mot den siste ärade talaren anmärka, att Galvanis omtalade experiment företogs, om jag minnes rätt, på döda grodor, icke på lefvande. Äfven vill jag, i anledning af hans yttrande, att en fiskare, som metar, gör sig skyldig till samma, ja, större grymhet än vivisektion, för min del säga, att argumentet är underhålligt, och att jag för min del anser fiske för endast nöjes skull verkligen vara en grymhet, likasom äfven jagt, och att, såvidt på mig beror, åtminstone mina barn icke skola få dermed sysselsätta sig. Jag vet intet vidrigare än att se en gammal man, stående på en brygga med sitt metspö, uppdragande löjor, dem han sedan kastar på bryggan att ruttna bort. Den tid torde komma, då jagt och fiske som blotta förlustelser skola betraktas som råa tidsfördrif.

Vidare sade han, att den kändedom om sekretioner, som fysiologen genom experiment på djur vunne, borde vara till mycket gagn för vetenskapen, men jag frågar: är det då gifvet, att djurets och människans organismer äro identiska? Eller kan icke ett gift för ett djur vara oskadligt, som dödar en människa? På grund af sådana experiment på djur tillämpas kanske emellertid de funna resultaten vid behandling af människans sjukdomar, till dess man finner, att man begått ett missgrepp. Jag vet visserligen icke, om detta skett, men jag föreställer mig åtminstone, att sådana konsekvenser nödvändigt måste frångå ur fysiologernas vivisektioner.

Det tillkommer icke mig, att mästra vetenskapen och icke heller att ifrågasätta att någon vetenskapsman företager dylika experiment annat än i rent vetenskapligt intresse. Men vetenskapen är ett och vetenskapsmannen ett annat. Vetenskapen är den samlade frukten af tidsåldrars vetenskapliga arbete, och vetenskapsmannen den mer eller mindre fullgode exponenten af detta vetande, som han söker att vidare utveckla: han är en svag människa som vi andra, möjligen ensidig och ingalunda ofelbar i allt. Nu kan visserligen en sådan vetenskapsman genom sitt skarpsinne kasta en klar belysning öfver en helt liten sektor af tillvarons omätliga ofer; men på sidorna om detta ljus kan för honom råda djupt mörker, der andra kunna finna sig till rätta. Följden för honom af att rigta blicken allt för uteslutande

*Om utfärdan-
de af en lag
till inskränk-
ning af s. k.
vivisektioner
(Forts.)*

Om utfördande af en lag till inskänkning af s. k. vivisektioner.

(Forts.)

åt ett håll blir lätt ensidighet. Hvem som helst, som börjat med dissektion eller vivisektion, torde väl hafva förnummit — sjelf har jag erfarenhet af det förra — att sådant första gången sker med en viss vedervilja, men att under fortgången intresset stegras, tills all motvilja försvinner och man endast har det vetenskapliga målet för sig. Så händer slutligen, att vivisektorn endast ser idén, som svärfvar för honom, men bortser från djurets plågor.

Men denna idé, är den alltid fruktbringande? Detta är i allmänhet mycket svårt att säga på förhand. Vi veta ju, att hjernans fysiologi är så invecklad, och att detta konstrika verktyg för anden endast delvis kan undersökas på lefvande djur. Så finnes det exempelvis i England en fysiolog, som, efter hvad jag läst i *Revue des deux Mondes*, gjort undersökningar om hjernans verksamhet. Han begagnade sig för detta ändamål för att komma till de bästa resultat af apor, helst de högst stående, och tog bort en del af hufvudskålen för att med polträdarne från ett galvaniskt batteri gå öfver hjernhemisferens mellersta region för att utröna belägenheten af olika innervationscentra för muskelrörelserna. Nu kan det ju vara mycket intressant för vetenskapsmannen att upptäcka lokalen för ett sådant centrum, stort kanske som ett senapskorn, som bestämmer rörelserna för en viss grupp af muskler, men hvad det gagnar den praktiska läkarevetenskapen kan jag icke få klart för mig. Man kan visserligen upprätta en topografisk karta öfver en liten del af hjernan, medan andra delar undandraga sig denna undersökningmetod, det är allt.

Det är gifvet, att vetenskapsmannen hänsynslöst söker vinna sitt mål och att alla medel härför äro för honom goda så länge de äro tillåtliga. Men om nu dessa medel, han för fullföljandet af sina forskningar vill begagna, tillhöra den lefvande och kännande djurverlden, som står i en ganska nära relation till menskligheten i allmänhet, och om sättet, hvarpå de begagnas, synes denna allmänhet grymt, så frågar jag, i motsats mot den ärade broschyrförfattaren: bör icke den icke vetenskapligt bildade allmänheten få hafva ett ord med i fråga om sättet, hvarpå forskningen under sådana förhållanden må bedrivas. Jag är för min del öfvertygad om, att, då förfaringssättet öfverlemnas endast åt vetenskapsmännens bedömande, vissa fall skola inträffa, då vetenskapsmannen vill begagna sig af medel, hvilkas begagnande upprör den ovetenskapliga allmänhetens sedliga känslor. Och med fullt erkännande af, att vetenskapliga frågor skola af vetenskapsmännen bedömas, kan dock här föreligga ett fall, der allmänheten, hvars sedliga känslor kunnat blifva lifligt upprörda, kan till vetenskapsmannen ropa: "var god och gif akt; tag er till vara för sådana öfverdrifter!" Något annat är det icke man här vill. Man vill sätta skrankor för vetenskapens missbruk af medel och göra djurskyddet till verklighet. Eget nog inträffa dessa vivisektioner under en tid, då vetenskapen söker nedrifva skrankorna mellan menskligheten och djuren. Den Darwinska skolan lär ju nemligen, att själsegenskaper hos de högre djuren och hos människan äro endast till graden, men icke till arten olika. Under denna tid, då man fört djuren närmare menskligheten, företagas just med feberaktig ifver å dessa högre

djur dylika experiment. Jag tror, att sådant måste innebära en grymhet. Då sådana experiment som de, hvilka nu äro föremål för Kammarens öfverläggning, icke kunna på annan väg än lagstiftningens bekämpas och då lagstiftningen utöfvas af Konungen och Riksdagen gemensamt samt då under sådan förutsättning allmänheten bör hafva sitt ord med i frågan, anser jag motionärens framläggande af detta förslag fullt berättigadt och är honom derfor tacksam samt ställer mig åtminstone i hufvudsaken på hans sida.

Det yttrades af den talare, som före mig hade ordet, att vivisektionerna äro nödvändiga såsom undervisningsmaterial. Jag kan icke instämma häruti. Jag har hört talas om huru man tager en groda och skär ut hjertat ur hennes kropp, för att sedan i ena handen hålla en hjertlös groda och i den andra hennes hjerta; och att sålunda betrakta å ena sidan en groda utan hjerta, som andas, och å andra sidan ett hjerta, som klappar, kan möjligen för en och annan vara intressant, men för mig är det icke tilltalande. Jag har vidare sett utfördt, hurusom en vivisektor, under försök att klargöra åtskilliga frågor, öppnat skinet på sidorna af råttor, bundit dem tillsammans och så att säga svetsat ihop dem och låtit dem växa tillsammans samt på så sätt tillskapat ett par siamesiska tvillingar. Han har också tagit huden af svansen på råttor och gjort ett snitt i ryggen, dit han instuckit svansen för att fastväxa, och sålunda fått råttor med handtag. Allt sådant kan vara intressant nog, men mig tilltalar det platt icke.

Jag ber slutligen att ytterligare få vända mig till den siste ärade talaren med en förfrågan. Han har till exempel en favorithund, vid hvilken han riktigt fäst sig, så mycket som en menniska kan fästa sig vid ett djur. Den blir bortstulen och säljes till en sådan här vivisektionsanstalt och det kommer till hans kunskap, att hunden blifvit marterad till döds på ett eller annat sätt under vivisektorns knif. Då frågas, om icke hans känslor skola blifva djupt upprörda af en sådan underrättelse. Eller det är en landtbrukare, som måst göra cession och har en gammal trotjenare till häst, som går under klubban och från hvilken han nu kanske med tårar i ögonen måste skiljas. Den säljes till ett veterinärinstitut för att der göras till föremål för vivisektionen. Jag frågar, om ej vårt hjerta och våra känslor måste uppröras vid tanken på sådant — om vi sätta oss i denne mans ställe,

Hvad för öfrigt denna sak beträffar, tror jag, att vetenskapsmännen ännu icke gjort upp debet och kredit med afseende på vivisektionernas resultat, jemfört offren, som kräfras, och resultaten, som vunnits. Om ej annat skall blifva följden af denna motion, hoppas jag dock, att den skall åstadkomma, att det blifver af intresse för vetenskapsmännen att draga upp detta debet och kredit och att låta allmänheten veta hvad som genom dessa experiment är vunnet eller kan vinnas. En sådan öppenhet har den ovetenskapliga allmänheten rätt att fordra af vetenskapsmännen, i synnerhet i en fråga, der våra känslor känna sig lifligt berörda, och ingen må tro, att sista ordet är sagdt med det som författaren af broschyren uttalat. Tvärtom har han derigenom bragt vivisektionsfrågan på tal och framkallat en dis-

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts)

*Om utfärdan-
de af en lag
till inskränk-
ning af s. k.
vivisektioner.*
(Forts.)

kussion, som skall omfattas med intresse och uppmärksamhet af både den vetenskapligt och ovetenskapligt bildade allmänheten.

Herr Ahlin: Jag hoppas det ursäktas mig att äfven jag yttrar några få ord i denna fråga, som ju är en humanitetsfråga. Jag skall i motsats mot de föregående talarne i detta ämne yttra mig mycket kallt och lugnt och, som det inom vetenskapen skulle heta, objektivt.

Då man gifver litet akt på förhållandena i världen, så undgår man icke gerna i vår tid att göra den observationen, att motsatserna stå hvarandra mycket nära. Å ena sidan börjar allt mera sådant tillhörande människan, som förut ansetts vara hennes dyrbaraste och heligaste egendom, att aktas snart sagdt för ingenting, såsom heder, ära, ett godt namn och rykte, och snart nog torde det väl anses vara den naturligaste sak i världen, att en hvar har frihet att med denna sin nästas egendom handskas efter behag. Å andra sidan uppträder en ömhet mot djuren, hvilken en och annan gång är i fara att slå öfver i stort känslösvall. Jag vill dervid erinra om den välbekanta vegetarianismen. Men i alla fall kan väl ej nekas, att denna ömhet, som i våra dagar visas mot djuren, är en af den nyare humanitetens allra vackraste sidor och bakom denna ömhet står den gamla, lika sköna som utan allt tvifvel fullkomligt riktiga grundsatsen, att människan icke har rättighet att utan fullt giltiga skäl beröfva djuren den glädje af tillvaron, som skaparen gifvit dem. Jag vill dervid endast anmärka, att denna tanke ej är den nya humanare tidens produkt; den är urgammal och är uttalad i våra religionsurkunder, så väl i dem, som vi lånat från judarne som i den senaste oss enskildt tillhöriga. Vid sådana förhållanden och då vivisektionerna på senare tider börjat användas i vetenskapens tjänst, har det icke kunnat utelämnas, att de vetenskapsmän, som hafva att sysselsätta sig med lösningen af de moraliska frågorna, filosoferna och teologerna, jemväl egnat uppmärksamhet åt frågan om vivisektionernas berättigande. En af våra nu lefvande, mest ansedda teologer har uppställt den satsen, att vivisektionerna, då de äro behöfliga eller nödvändiga för vetenskapliga upptäckter till mensklighetens tjänst, också äro tillåtliga, ty vetenskapen får dock ytterst sitt värde och sin betydelse af sitt förhållande till humaniteten. Samme man tillägger, att det bör finnas en lag rörande vivisektioner, liksom det finnes en lag i fråga om djurplågeri. Dessutom lär det ju icke kunna nekas, att mycket ansedda vetenskapsmän uppträdt emot vivisektionen; och att dessa vetenskapliga experiment, då de utöfvas på ett grymt sätt eller tillfoga djuren större smärta än som är nödvändigt, måste anses afskyvärda och förkastliga, derom kan ju icke blifva något tvifvel. Stannar man vid den sats, som denne vetenskapsman uppställt eller att vivisektioner skulle vara tillåtna endast för vetenskapliga upptäckter, så skulle derigenom visserligen en ganska stor inskränkning åstadkommas, ty det skulle då icke vara tillåtet att använda dem för hvad man kallar åskådningsmateriel vid undervisningen eller för att illustrera en föredragen vetenskaplig sats. För min del vågar jag icke, såsom icke sakkunnig, yttra mig derom; det tillhör fackmännen att göra detta.

Men skulle det åter visa sig, att en läkare genom att se en sådan illustration skulle få en fysiologisk företeelse skarpere och säkrare fäst i minnet, klarare uppfattad och begripen, så att han sedermera kan hafva gagn deraf i sin praktik, då det gäller att rädda människors lif eller att lindra plågorna för en sjukling, så synes det mig icke vara mera orätt att för ett sådant ändamål offra djuret än att slagta det för uppehållande af människans lif.

Jemte det jag således till alla delar instämmer i de varma ord, som här uttalats emot vivisektionen eller snarare emot den öfverflödiga och onödiga grymhet, som vivisektioner *förmodas* innebära, vill jag äfven framhålla en annan sida af saken. För min del tror jag icke, — jag känner icke något annat än hvad jag genom samtal med en och annan kunnat inhemta — att vivisektionen här i vårt land medför någon synnerlig fara. Då man har den förmånen att vara personligen bekant med många medlemmar af vår särdeles högt bildade och i alla afseenden aktningvärdas läkarecorps och man derjemte vet, att desse män i allmänhet äro lika ädelt sinnade, lika ömhjertade och fullt ut lika sanningsälskande som andra människor, så vill det åtminstone förefalla mig högst besynnerligt, om icke, för den händelse att vid vivisektionerna skulle förekomma några gräsligheter, protest just från någon eller några af desse män skulle hafva gjorts. Jag är öfvertygad om, att en sådan då för längesedan skulle hafva hörts af. Men då så icke skett, finnes misstanken naturligtvis ännu kvar.

Det vill därför synas mig, som skulle det ligga i vetenskapens eget intresse och som gjorde man den rent af en tjänst, om man på något sätt kunde bidraga dertill, att saken blefve utredd och att det tydligt och klart kunde blifva lagdt i dagen, att vid dessa vivisektioner icke något ofog bedrifves eller någon onödig grymhet utöfvas.

Jag skulle därför icke ogerna hafva velat vara med om ett förslag, som gått ut derpå, att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville infordra upplysningar om på hvad sätt vivisektionen i närvarande stund inom vårt land bedrifves samt, i händelse så anses nödigt, rörande saken utfärda lämpliga föreskrifter. Jag tror, att vetenskapsmännen skulle vara tacksamma, om ett sådant förslag väcktes, men då nu ingen annan gjort ett sådant yrkande, vill icke heller jag göra det, utan har endast velat uttala denna min enskilda åsigt.

Herr Smedberg: Då det icke kan falla mig in att ingå i någon vidlyfugare utredning af frågan, enär jag dertill icke eger förmåga, skall jag inskränka mig till att instämma med de föregående talare, som uttalat sina sympatier för motionen. Då man här äfven åberopat den reservation jag afgifvit, anser jag mig böra angifva de skäl, som föranledt mig att uttala en särskild mening. De äro dels min ömhetskänsla för de oskäligen djuren, dels den samling aktstycken, som finnas intagna i en brochyr i ämnet, hvilken blifvit här i Kammaren utdelad vid senaste riksdag, dels ock de af motionären framhållna skäl. I år har äfven en vetenskapsman låtit här utdela en brochyr, hvilken går ut på att stämma sinnena till förmån för vivisektionerna. Han bestrider i nämnda brochyr till och med allmänt kända aktstycken

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

och säger, att de icke äro sanna. Detta har dock återigen blifvit vederlagdt af motionären, och för min del får jag säga, att den öfvermodiga, för att icke säga hånfulla ton, hvartill nämnde författare i sin brochyr gjort sig skyldig, ingifvit mig den tron, att han just icke är så ömhjertad hvarken mot djur eller människor. Derför har brochyren icke heller förändrat de åsigter, jag redan förut hade i denna fråga och som jag såväl inom Utskottet som i min reservation uttalat. Jag vet väl, att vi för närvarande icke kunna åstadkomma någon lag rörande denna fråga, men jag tror, att det är nyttigt, att Riksdagen uttalar sina åsigter och åstadkommer en opinionsyttring, som visar, att den allmänna meningen ogillar ett sådant grymt förfarande som det, hvilket omtalas i ofvannämnda aktstycken. Derför, då jag tror, att icke någon lagstiftning i ämnet kan åstadkommas vid denna riksdag, vill jag för min del icke heller framställa något yrkande, men skall icke motsätta mig en återremiss af frågan, ty den skulle kunna betyda åtminstone så mycket som en opinionsyttring från Kammaren.

Herr Rundgren: Jag vill icke ingå i några detaljer af denna fråga, icke ens säga, huruvida jag finner klagomålen i ifrågavarande sak grundade eller icke, men efter genomläsande af den hjertlösa skrift, hvilken utgifvits såsom ett slags försvar för vivisektionen, anser jag, att, då frågan blifvit inom Riksdagen väckt, vi för vetenskapsmännens egen skull böra göra någonting i denna sak, på det de må komma i tillfälle ådagalägga, att inom vårt land vivisektioner af den grymma beskaffenhet, som motionen omförmäler, ej förekomma. Jag vill därför för min egen del hafva i protokollet bevaradt såsom min önskan, *att Riksdagen genom underdånig skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t, på sätt lämpligast synes, låter anställa undersökning, huruvida inom vetenskapliga institutioner anställas vivisektioner af den art, att de förråda uppenbar och onödig grymhet emot djuren, och i sådan händelse vidtager de åtgärder, som kunna i möjligaste måtto förhindra missbruken*, och anhåller jag, om så kan ske, att proposition framställes på detta förslag.

Det heter visserligen i Utskottets betänkande, att Kongl. Maj:t "eger utväg att inhemta alla nödiga upplysningar i ämnet och kan då ock vidtaga den åtgärd, som af dessa må finnas föranledd", och Utskottet tillägger: "utan någon från Riksdagens sida gjord hemställan". Min öfvertygelse är dock den, att från Kongl. Maj:ts sida icke någon åtgärd kommer att företagas, så framt icke en erinran göres från Riksdagen. Det är därför jag för min del skulle önska proposition på det af mig framställda förslaget.

Herr *Hedlund* instämde i Herr Rundgrens anförande.

Herr *Arfvedson*: Jag har endast begärt ordet för att bemöta ett yttrande af Herr *Dickson*. Han påstod, att jag skulle hafva erkänt, att vivisektioner någon gång kunde vara nyttiga. Jag får då säga, att jag icke kan påminna mig hafva gjort ett sådant erkännande, och huru jag icke bestämdt vill förneka att jag gjort det, emedan jag

naturligtvis icke kan komma ihåg allt hvad jag sagt. Jag står emellertid fortfarande på den ståndpunkten, att jag icke anser något pinsamt experiment å djur kunna försvaras.

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.

(Forts.)

Herr Thomasson: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall icke tillåta mig att upptaga Kammarens tid länge. Jag skall endast be att få lägga Kammaren på hjertat att litet mera lugnt och nyktert pröfva denna sak, än som hittills varit fallet. Jag har dock icke synnerligen stort hopp att, efter de många känslosvallande utgjutelser och de drastiska målningar som här förekommit, blifva hörd, då det synes som skulle flere bland Herrarne än Herr Casparsson på vägen hit råkat ut för "ett irriteradt fruntimmer". Saken är helt enkelt den, att den ärade motionären icke förebragt en enda omständighet, som ådagalagt, att någon grymhet utöfvas vid vivisektionerna i vårt land. Jag kan icke tro, att Kammaren delar hans uppfattning, att lagen är till för en kommande tid, för händelser som icke inträffat, men möjligen kunna inträffa.

Han säger, att vi borde stadfästa hvad allmänna rättsmedvetandet funnit riktigt, utan afseende på, huruvida någon förseelse verkligen egt rum eller icke. Lag-Utskottet har dock icke så kunnat fatta sin uppgift, utan föreslår nya lagar endast i den mån, sådant visat sig behöfligt. Men en lag, sådan som den här föreslagna, har ännu *icke* varit af behofvet påkallad. Jag har mig väl bekant, att den ärade motionären på några ställen i sin motion insinuerat, att det hos oss icke stode så rätt till i denna fråga, men att man till följd af den hemlighet, hvarmed saken bedrefves, icke rätt kunde komma underfund dermed. Men jag frågar, hvilken tillit en sådan insinuation kan tillerkännas, då man funnit hvilken massa halfva sanningar och hela osanningar, motionen och de "aktstycken", som ligga till grund för densamma, innehålla? Detta hafva vi lärt af Professor von Dübens så mycket klandrade brochyr. Jag ber att få förklara, att jag på det högsta ogillar tonen och språket deri, men sanning innehåller den, såsom man lätteligen sjelf kan pröfva.

Jag skall anföra ett exempel, bland många i "aktstyckena" förekommande, hur man der handskas med sanningen. Jag väljer detta exempel, emedan det är särdeles bevisande såväl i detta afseende som i fråga om vivisektionens nödvändighet för fysiologien. I ena "aktstycket" heter det: "Mot Charles Darwins auktoritet såsom naturforskare lärar knappt något vara att erinra. Han omtalar vivisektionen med följande ord: "den förtjenar afsky och måste i högsta grad ogillas". Nu är emellertid händelsen att Darwin om vivisektionen i stället yttrat: "Det första jag önskade säga är det, att jag är fast öfvertygad, att fysiologien kan gå framåt endast genom hjälp af försök på lefvande djur. Jag kan icke påminna mig något enda steg gjordt inom fysiologien utan denna hjälp," m. m. i samma anda. Det är om denne vetenskapsman, man påstår att han anser vivisektionen förtjena *afsky* och *ogillande*.

Jag ber vidare, med anledning af de yrkanden, som blifvit framställda om återremiss, att få fästa uppmärksamheten på, att en åter-

Om utfärdande af en lag till inskränkning af s. k. vivisektioner.
(Forts.)

remiss skulle innebära ett gillande af motionen och sålunda kasta en skugga på våra fysiologiska vetenskapsmän, som gjort vårt land så mycken heder. Att åter besluta en sådan skrifvelse som den, Herr Rundgren föreslagit, skulle vara en ren förnärmelse emot dessa vetenskapsmän. Ty man kan väl icke begära en undersökning, utan att åtminstone något skäl för det antagandet att vivisektionen missbrukas blifvit förebragt, men sådant har här icke skett. Låtom oss sålunda icke genom ett förhastadt beslut sätta en skamfläck på våra naturvetenskapsmän och kanske också på folkrepresentationen sjelf! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Bokström*, *Borg* och *Wengberg* förenade sig med Herr Thomasson.

Herr Hedin: Jag ber till en början att, med anledning af den siste talarens anförande, få erinra, att den ärade motionären sjelf erkänt vissa faktiska misstag, som inlupit i hans motion, och förklarar anledningen dertill. Vid sådant förhållande och efter ett sådant erkännande synes mig icke vara nödigt att vid dessa misstag vidare uppehålla sig, helst som dessa detaljer dock icke lära tillintetgöra betydelsen af en hel del andra detaljer, som stå orubbade och oemotsagda kvar. Vidare får jag med anledning af samme talares anförande göra den erinran, att det väl icke kan vara otillåtet att vädja till människors känslor, om man blott vädjar till sådana känslor, som äro ädla och goda.

Jag, Herr Talman, har för min del icke kunnat låta mig öfvertygas om vivisektionens stora nytta af de skrifter i ämnet, som en af mina vänner bland herrar fysiologer stuckit i min hand, lika litet som af de öfriga skrifter, hvartill jag hänvisats.

Men äfven om jag kunde komma till öfvertygelse om nyttan af vivisektionen eller "nödvändigheten" af densamma för medicinen, så tillåter jag mig dock bekänna, att jag för min del icke tillmåter människan något obegränsadt herravälde öfver djuren, äfvensom att i mina ögon vetenskapen icke är det förnämsta i världen. Och hvad särskildt angår den förmenta vetenskaplighets usurperade anspråk, hvarpå vi hafva rikliga prof i den meranämnda brochyren, så sätter åtminstone jag dem *mycket* lågt.

Jag instämmer således i syftet af motionärens förslag.

Nu har här blifvit ifrågasatt att återremittera betänkandet till Lag-Utskottet. Jag ser väl, att deri kan ligga en slags opinionsyttring, ehuru rigningen deraf icke blifvit tillräckligt klart uttalad. Derför vågar jag hemställa till de ärade ledamöter af Kammaren, som yrkat återremiss, om de icke hellre ville förena sig med mig om ett förslag, det Kammaren för sin del beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t i hvilken skrifvelse i så försigtigt funna ordalag som möjligt motionens syfte framställes? Jag skall därför tillåta mig föreslå, att *Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huru-*

vida s. k. vivisektion bör förbjudas eller utöfningen deraf genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll.

Jag anhåller om proposition på bifall till detta förslag.

Herr Hedlund: I valet mellan de begge nu framställda skrivesförslagen anhåller jag få gifva tillkänna, att jag förenar mig i hvad Biskop Rundgren föreslagit. Skälet dertill är att Herr Rundgrens förslag går ut derpå, att saken först bör undersökas, och detta anser jag vara rättigare.

Jag har nemligen såsom motionens svagaste punkt ansett den omständigheten, att de faktiska förhållandena icke blifvit tillräckligt styrkta. Jag instämmer för öfrigt helt och hållet i motionärens ogillande af dessa grymma experiment, men jag hoppas dock för svenska läkarecorpens anseendes skull, att vivisektioner förekomma ytterst sällan, om ens någonsin hos oss.

Då Biskop Rundgrens förslag således afser att erhålla en undersökning huru härmed förhåller sig, anser jag det af honom formulerade skrivesförslaget vara att föredraga framför Herr Hedins förslag.

Herr Hedin: Jag skall endast be att få erinra derom, att, om Riksdagen beslutar en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori anhålles att Kongl. Maj:t ville taga denna sak i öfvervägande, så lärer väl deri ligga, att Kongl. Maj:t skall undersöka de faktiska förhållandena, innan Kongl. Maj:t för egen del beslutar i ämnet eller uppfordrar Riksdagen att medverka till frågans lösning.

Herr Fredenberg: Jag ber endast att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig i det af Herr Hedin framställda skrivesförslag.

Herr Arfvedson: Äfven jag anhåller att med frånträdande af mitt förra yrkande få yrka bifall till Herr Hedins förslag angående en skrivelse till Kongl. Maj:t.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren det förslag, Herr Hedin framställt; och hade Kammaren således, med afslag å Utskottets hemställan, fattat följande beslut: "att Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida s. k. vivisektion bör förbjudas eller utöfningen deraf genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll."

§ 7.

Föredrogs en från Kongl. Justitiedepartementet ankommen, så lydande skrivelse.

Till Herr Talmannen i Riksdagens Andra Kammare.

Sedan Kongl. Maj:t den 15 Oktober 1880 förordnat, att Motala köping skulle från och med månaden näst efter den, i hvilken borgmästare blifvit af Kongl. Maj:t utnämnd, i judicielt hänseende skiljas från Aska härad och i stället lyda under egen Rådstufvurätt och Magistrat, samt Borgmästare i staden blifvit af Kongl. Maj:t den 26 sistlidne Mars utnämnd och förordnad, och följaktligen ifrågavarande reglering denna dag trädt i verket, får jag på nådig befallning, för den åtgärd, som med stadgandena i § 13 mom. 3 Riksdagsordningen öfverensstämmer, härmed till Herr Talmannen öfverlemlna kommunalnämndens i Motala köping skrifvelse af den 1 sistlidne Februari angående Motala stads inrymmande uti någon valkrets för val af riksdagsman i Andra Kammaren, hvilken skrifvelse af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län blifvit till Kongl. Maj:t insänd.
Stockholm den 1 April 1881.

NILS VON STEYERN.

L. Annerstedt.

Varande dervid fogad en skrifvelse af följande innehåll:
Till Konungens Befallningshafvande i Östergötland.

Som nytt val af ledamöter till Riksdagens Andra Kammare kommer att ega rum under innevarande år och Motala stad med hänsigt härtill torde böra genom beslut af den nuvarande Andra Kammaren inrymmas uti någon af de valkretsar, i hvilka länet är indeladt, får kommunalnämnden härmed ödmjukligen anhålla, att Konungens Befallningshafvande behagade föranstalta om erforderliga åtgärders vidtagande för denna frågas bringande under Kammarens pröfning.

Då stadens blifvande magistrat antagligen icke kommer att träda i tjensteutöfning förrän den 1 nästkommande Maj eller tidigast den 1 April, har kommunalnämnden förestält sig, att en framställning uti ifrågavarande hänseende nu borde af nämnden göras, på det att frågan icke må lemnas åsido så länge, att dess behandling vid nu pågående riksdag icke medhinnes.

Motala den 1 Februari 1881.

A Motala köpings kommunalnämnds vägnar:

C. M. Victorin.

Efter uppläsning af dessa skrivelser blef den deri väckta frågan på begäran bordlagd.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.